МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра фінансів

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
_____

(підпис)
«___»_____ 2025 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНАРОБОТА

на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за освітньою програмою «Податкова та митна справа»
на тему «**Податкові надходження в системі доходів Державного бюджету**»

Виконавець:
здобувачка 1 групи 4 курсу
факультету фінансів та банківської справи
Арабаджи Аріана Анатоліївна_____
/підпис/

Науковий керівник:
к.е.н., доцент
Дубовик Ольга Юхимівна _____
/підпис/

ОДЕСА – 2025 р.

ЗМІСТ

ВСТУП……3

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ ……..…..6

1.1 Сутність Державного бюджету…….….6

1.2 Поняття та види податків, їх класифікація …….14

1.3 Проблеми формування доходної частини державного бюджету……..21

РОЗДІЛ 2 МОНІТОРИНГ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ ……..……29

2.1 Аналіз структури доходів Державного бюджету України……..29

2.2 Аналіз формування доходів Державного бюджету за рахунок податкових надходжень…….34

2.3. Аналіз податкових видатків на підприємстві ……..46

РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ЗБІЛЬШЕННЯ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ЗА РАХУНОК ПОДАТКОВОЇ СКЛАДОВОЇ ……50

3.1 Іноземний досвід формування доходів державного бюджету……50

3.2 Сучасні стратегії підвищення податкових надходжень …….58

3.3. Напрями удосконалення податкової системи України…….…65

ВИСНОВКИ……71

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ……75

ДОДАТКИ……80

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасних умовах відбувається переосмислення сутності державних фінансів та принципів побудови державної фінансової політики. Одним з найважливіших механізмів, що дозволяють державі здійснювати соціально-економічне регулювання, є державний бюджет. За допомогою бюджету держава утворює централізовані фонди та впливає формування децентралізованих фондів коштів, забезпечуючи можливість виконання покладених нею функцій. Державний бюджет відіграє визначальну роль у реалізації економічної політики, що проводиться Урядом країни, і сприяє ефективного вирішення соціально-економічних завдань.

Одним із найважливіших інструментів економічної та соціальної політики держави є податки. За допомогою податкової політики держава може скорочувати розрив у рівні життя різних груп населення, стимулювати розвиток пріоритетних галузей економіки, у тому числі наукомістких виробництв, вирішувати інші завдання, що мають першорядне значення для покращення соціально-економічної ситуації в країні. Однією з найважливіших проблем у сучасних умовах є незбалансованість податкової системи України, яка негативно впливає на економічний розвиток і фіскальну незалежність країни. Оскільки процес інтеграції та глобалізації посилюється і, як наслідок, загострюється міжнародна податкова конкуренція, необхідно порівняти податкові системи різних країн і знайти шляхи покращення позицій України на міжнародному рівні. Для цього необхідно вивчити досвід інших країн і застосувати його під час реформування власної податкової системи.

Це питання є особливо важливим у контексті змін, що відбуваються у фіскальному регулюванні, оскільки Україна прагне на рівних брати участь у процесі європейської інтеграції з метою підвищення ефективності та конкурентоспроможності своєї податкової системи.

Особливостям функціонування та реформування податкових систем присвячені роботи таких економістів, як З.С. Варналій, О.Д. Василик, А.І. В.

М. Опарін, Л. Л. Тарангул, В. М. Федосов та ін. Теоретичні та практичні засади функціонування подат-ків були відображені в роботах таких відомих вітчизняних науковців як О.Д. Василик, В.П. Вишневський, Т.І. Єфименко, А.І. Крисоватий, В.М. Мельник, П.В. Мельник, В.М. Опарін, Ю.В. Пасічник та інших. Незважаючи на значну кількість досліджень у галузі податкових надходжень в системі доходівв Державного бюджету, питання не втрачає своєї актуальності та потребує постійного дослідження.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у дослідженні податкових надходжень в системі доходів Державного бюджету задля їх потенційного збільшення.

Завдання кваліфікаційної роботи:

- визначити сутність Державного бюджету;
- розкрити поняття та види податків, їх класифікація;
- дослідити проблеми формування доходної частини державного бюджету;
- провести аналіз структури доходів Державного бюджету України;
- проаналізувати формування доходів Державного бюджету за рахунок податкових надходжень;
- провести аналіз податкових видатків на підприємстві ;
- вивчити іноземний досвід формування доходів державного бюджету;
- описати сучасні стратегії підвищення податкових надходжень;
- окреслити напрями удосконалення податкової системи України.

Об'єкт дослідження – процес впливу податкових надходжень на формування Державного бюджету України.

Предметом дослідження виступає комплекс положень теоретичного, науково-методичного та прикладного характеру щодо підвищення ефективності податкових надходжень на формування Державного бюджету України.

Методи дослідження. Методологічну базу дослідження теми даної роботи склали загальнонаукові методи дослідження: аналіз, синтез,

узагальнення та аналіз наукової літератури, логічний та формальний методи наукового пізнання.

Інформаційна база дослідження. Інформаційною базою дослідження є наукові публікації та монографічні видання вітчизняних і закордонних вчених, нормативно-законодавчі акти України й інших країн, матеріали наукових конференцій і досліджень, дані звітності банківських установ, офіційних статистичних збірників.

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загального висновку та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 82 сторінки, включаючи 13 таблиць і 16 рисунків, список використаних джерел складається з 51 найменувань.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

1.1 Сутність Державного бюджету

Вчення про державний бюджет є частиною фіскальної науки, галуззю знань про розвиток бюджетної сфери, особливою сферою розподільчих відносин. Воно включає в себе бюджетні відносини, що опосередковують формування та використання централізованих фондів коштів державного бюджету.

Бюджет виник як особлива система суспільних відносин, пов'язаних з мобілізацією певних доходів у вигляді матеріальних цінностей для створення державної скарбниці (бюджетних фондів) і здійснення державних видатків на ранніх стадіях суспільного розвитку. Перетворення бюджету на фінансову категорію збіглося з розвитком товарно-грошових відносин [1,с.9].

За первіснообщинного ладу не існувало держави і, відповідно, не виникали бюджетні відносини. При рабовласницькому ладі використовувалася праця рабів, примусові збори з громадян використовувалися дуже рідко.

При феодальному ладі витрати фінансувалися спочатку за рахунок власних маєтків, а за мірою зростання витрат встановлювалися обов'язкові податки з підданих. Відбувалося безконтрольне витрачання коштів у своїх інтересах монархами.

Капіталістичний лад характеризується:

- розвитком товарно-грошових відносин;
- зростанням продуктивних сил;
- розподілом суспільної праці;
- виникненням міст, центрів ремесел;

- розширення обміну.

Доходи капіталістичної держави:

- фінансові податки;
- митні та інші збори з товаровиробників та окремих громадян.

Загальнодержавні витрати:

- утримання двору, армії, поліції;
- підтримка окремих верств населення;
- на розвиток транспорту, промисловості, торгівлі;
- на розвиток освіти та охорони здоров'я.

Щоб обґрунтувати державні витрати починають складати окремі кошториси доходів та витрат. Поступово окремі кошториси витрат та надходжень намагаються об'єднати у спільний кошторис витрат та доходів.

Бюджет є обов'язковою умовою функціонування будь-якої держави, якій необхідні грошові ресурси для виконання своїх функцій. У докапіталістичних формаціях доходи держави мали переважно натуральний характер. Більшість потреб задовольнялася за допомогою різноманітних повинностей і надходжень від натуральних зборів. Для обґрунтування потреб у ресурсах, їх конкретному напрямі складалися окремі кошториси витрат та доходів. Перша спроба формування єдиного загального кошторису доходів та видатків, який отримує назву бюджет, була здійснена наприкінці XVIII ст. у Англії [26,с.207].

Широке розмаїття фінансових відносин можна поділити на окремі сфери, що мають певні спільні риси. Наприклад, особливу сферу розподілу вартості валового суспільного продукту утворюють фінансові відносини, в які вступає держава з економічними агентами та громадянами. Ці відносини характеризуються тим, що вони виникають у процесі розподілу, невід'ємним учасником якого є держава, і пов'язані з формуванням та використанням фондів грошових коштів інтенсивного типу, спрямованих на задоволення суспільних потреб. Ця сукупність фінансових відносин становить економічний зміст поняття «державний бюджет».

Державний бюджет як економічне явище притаманне різним суспільно-економічним формаціям, що мають товарний спосіб виробництва. Його виникнення та розвиток органічно пов'язаний з потребами держави у певних обсягах фінансових ресурсів.

Виробничі відносини того чи іншого суспільного устрою визначають зміст діяльності держави та використання бюджету як розподільчого механізму. Бюджет використовується як найважливіший розподільчий інструмент, за допомогою якого держава акумулює певну частку національного доходу і спрямовує її на розвиток економіки, науки, соціальної сфери та інші цілі. Це характеризує сутнісний бік фінансового управління соціально-економічними процесами, тобто бюджетне регулювання, здійснюване у вигляді планування, формування, використання бюджетних фондів на всіх рівнях економічної системи [37,с.80].

Термін «бюджет», що розуміється буквально як «грошова сумка», гаманець для зберігання, вилучення грошей, має двояке тлумачення. З одного боку, це сукупність коштів, обсяг фінансових ресурсів, які має будь-який економічний суб'єкт, держава, територія, корпорація, сім'я, громадянин.

З іншого боку, бюджет − це співвідношення між доходами і витратами суб'єкта господарювання, тобто баланс коштів, і характеризує відповідний залишок коштів за певний період часу. Іншими словами, бюджет визначає вміст мішка, наявність коштів або їх дефіцит, динаміку їх наповнення і витрачання, канали надходження і витрачання коштів [6,с.36].

У централізованій економіці бюджет цілком підпорядкований державному плану соціально-економічного розвитку, випливає на нього і немає важливого самостійного значення. Такий підхід випливає з панівної у планово-розпорядчій економіці тенденції надання чільної ролі матеріально-речовим факторам та другорядної − фінансових.

У країнах із розвиненою ринковою економікою складання, затвердження, аналізу виконання державних річних бюджетів приділяється велика увага. Самі бюджети на державному рівні та рівні територіальних

одиниць є провідною, визначальною формою фінансового планування. У більшості розвинених країн встановилася та дотримується демократична процедура прийняття бюджету на загальнодержавному та місцевому рівнях. Бюджети обговорюються у парламентах та їх комісіях найдетальнішим чином, за всіма витратними статтями та навіть щодо окремих об'єктів. Тим самим уряди позбавлені можливості витрачати народні гроші у своїх інтересах.

Отже, першою стороною державного бюджету є сукупність фінансових відносин щодо формування та використання бюджетного фонду країни.

Друга сторона бюджету полягає в тому, що бюджет – фінансовий план держави, що складається з доходної та видаткової частин і має силу закону. Серцевиною фінансового планування є зведений фінансовий план держави, і він покликаний відобразити узгодженість матеріально-речових та грошово-фінансових пропорцій суспільного виробництва.

Розробка зведеного фінансового балансу надає державному бюджету новий статус – головного стрижневого балансу формування та витрачання централізованого грошового фонду держави у взаємозв'язку з рухом фінансових коштів та грошових ресурсів [52,с.159].

З цього боку головне призначення державного бюджету – з допомогою коштів створити умови для розвитку економіки. Державний бюджет є основним інструментом у централізації та перерозподілі валового громадського доходу.

Таким чином, будучи фінансовим планом, державний бюджет характеризується такими характеристиками:

- природа балансу очевидна при підготовці та виконанні бюджету. Балансовий метод планування є одним з найважливіших способів встановлення співвідношень у національній економіці. Він допомагає визначити необхідне співвідношення між обсягом грошових надходжень і видатків;
- організація та використання державного бюджету ґрунтується на поєднанні централізованих принципів та ініціативи місцевих органів

влади. Розвиток місцевого самоврядування є економічною основою для реалізації принципів демократичного суспільного розвитку;

- державний бюджет використовується для перерозподілу національного доходу між галузями та іншими сферами національної економіки;
- державний бюджет пов'язаний з усіма галузями національної економіки, які, в свою чергу, пов'язані з державним бюджетом. [47,с.245].

Третя сторона бюджету проявляється у процесі функціонування бюджетних відносин і виявляється у формуванні централізованого фонду коштів. Так, у матеріальному розумінні державний бюджет представляє централізований у масштабах державного та адміністративно-територіального утворення грошовий фонд, що знаходиться в розпорядженні відповідних органів влади та місцевого самоврядування.

Бюджет формується за рахунок певної суми доходів, що надходять до цього фонду, які потім використовуються на конкретні цілі. Склад бюджету не є постійним, кількість сконцентрованих у ньому коштів змінюється, так само як і види доходів та напрями видатків.

Сукупність бюджетних відносин з приводу формування та використання фонду державного бюджету є поняттям державного бюджету. Іншими словами, державний бюджет є частиною загальнодержавного зведеного фінансового плану і має силу закону, оскільки законодавчий орган (у ринкових країнах − парламент, державна рада або муніципальна рада) щорічно розглядає і затверджує бюджетний план.

Можна виділити три основні характеристики державного бюджету:

1. За формою: державний бюджет – це фінансовий план державного господарства на наступний рік.

2. По суті: державний бюджет − грошові відносини, одним із суб'єктів яких виступає держава, другою – підприємства та населення.

3. За матеріальним змістом: державний бюджет – це кошти, що акумулюються в одному централізованому фонді [33,с.17].

Формування бюджету безпосередньо пов'язане з розвитком національного доходу країни та його перерозподілом. Основними фінансовими методами перерозподілу національного доходу є:

- утворення та використання грошових накопичень (прибуток, податок на додану вартість, платежі до соціальних позабюджетних фондів);
- організація податків;
- фінансування галузей народного господарства;
- формування та використання громадських фондів споживання, страхових та резервних фондів.

Отже, бюджет як основний інструмент первинного розподілу та подальшого перерозподілу національного доходу є важелем ринкових перетворень. Основна проблема при цьому – співвідношення фінансових ресурсів новоствореної вартості, що залишаються у первинних ринкових секторах економіки (господарюючих суб'єктів) та централізованих у бюджет. Зайва централізація коштів стримує можливості суб'єктів господарювання у своєму розвитку, а недоотримання коштів у централізовані фонди держави знижує можливості владних структур проводити повноцінну соціально-економічну політику.

У зв'язку з цим потрібен постійний пошук оптимальних пропорцій централізації та децентралізації фінансових ресурсів.

Державний бюджет − важливий інструмент впливу на розвиток економіки і навіть соціальної сфери. Держава використовує бюджетні механізми для перерозподілу національного доходу, зміни структури суспільного виробництва та впливу на економічні результати. Це і субсидії організаціям і підприємствам, і державні інвестиції, і бюджетне фінансування галузей, що впливають на науково-технічний прогрес. Бюджетні механізми, що регулюють економіку, використовуються як форма маніпулювання коштами, що перебувають у розпорядженні держави. Це дає змогу цілеспрямовано впливати на темпи і темпи розвитку суспільного виробництва [38,с.140].

Якщо роль держави в координації економічних процесів необхідно підвищити на етапі господарської діяльності, то особливо важливо сконцентрувати бюджетні кошти на проектах, що визначають стратегічний напрям розвитку економіки, та на будівництві необхідної виробничої інфраструктури.

Система оподаткування та бюджет здатні впливати на різні аспекти економіки, сприяти оновленню виробничих фондів та швидкому впровадженню науково-технічних досягнень у виробництво. Державний бюджет відіграє важливу роль у вирішенні соціальних проблем шляхом удосконалення механізмів фінансування соціальних програм, таких як освіта, охорона здоров'я та соціальне забезпечення.

На етапі економічного розвитку державний бюджет є одним з основних інструментів держави в реалізації економічної та соціальної політики. Плануючи доходи і видатки бюджету, держава концентрує кошти для проведення економічної і соціальної політики та подолання економічних криз. Державний бюджет слугує для вирівнювання економічного розвитку регіонів країни шляхом фінансування установ. Бюджетне фінансування може бути як поворотним, так і безповоротним.

У ринковій економіці державний бюджет є одним з основних інструментів держави для проведення економічної політики.

Основними джерелами фінансування бюджету розвитку є:

- запозичення із внутрішніх та зовнішніх джерел на інвестиційні цілі;
- частина доходів державного бюджету від використання та продажу державного майна;
- доходи державного бюджету від використання та приватизації державного майна, створеного в результаті фінансування інвестиційних проектів за рахунок коштів бюджету розвитку;
- поворотна, безповоротна та надзвичайна надходження до бюджету бюджетних інвестиційних асигнувань, раніше наданих на основі

відрахувань частини доходів державного бюджету від інвестування коштів бюджету розвитку [49,с.104].

Існують інші джерела, передбачені законодавством. Кошти бюджету розвитку акумулюються на спеціальних рахунках органів Головного управління державного казначейства в установах Національного Банку.

Однак важливо розуміти систему використання коштів, що сформувалися. Кошти спрямовуються, по-перше, на фінансування інвестиційних проєктів, відібраних на конкурсній основі. Порядок проведення таких конкурсів визначається Урядом України.

По-друге, вони використовуються для виконання зобов'язань Уряду України за державною гарантією, наданою інвесторам за рахунок коштів бюджету розвитку. Використання коштів бюджету розвитку для фінансування інвестиційних проєктів відбувається на засадах повернення, платності та терміновості і здійснюється виключно на конкурсних засадах. Важливо, що відволікання тимчасово вільних коштів на фінансові операції, не пов'язані з реалізацією інвестиційних проєктів, не допускається.

Отже, важливо розуміти, що наявність бюджету розвитку, його ефективне виконання багато в чому впливає розвиток економіки. Проведення інвестиційної політики, що сприяє економічному зростанню, формуванню стійкого та правильного курсу розвитку виробництва, – головне завдання бюджету розвитку, складової частини державного бюджету, що визначає правові та організаційні засади формування та витрачання коштів державного бюджету, призначених для здійснення на конкурсній основі державної підтримки інвесторів, які фінансують високоефективні інвестиційні проєкти, або шляхом надання їм державних гарантій, або шляхом безпосереднього виділення коштів на умовах повернення, платності та терміновості, тобто виступає у ролі інструменту регулювання економіки та її розвитку.

1.2 Поняття та види податків, їх класифікація

В умовах ринкових відносин податки займають особливе місце у формуванні фінансових ресурсів у системі державних фінансів. Зазвичай економічна сутність податків характеризується у вигляді грошових відносин, які складаються в держави з юридичними та фізичними особами. У цьому разі рух коштів виконує таке актуальне завдання, як акумулювання коштів у державному бюджеті країни.

Вивчимо ряд визначень, які сформульовані різними вченими теоретиками. Наприклад Демиденко Л. у своєму підручнику «Податкова система» податкам дає таке визначення: «Податок – обов'язковий, індивідуально безоплатний платіж, що стягується з організацій та фізичних осіб у формі відчуження належних їм на праві власності, господарського відання або оперативного управління коштів у цілях фінансового забезпечення діяльності держави та (або) муніципальних утворень» [11,с.37].

Макогон В. розглядає податки так: «Податок − це економічна категорія, що виражає сукупність відносин між державою та членами товариства з приводу безеквівалентного вилучення та присвоєння частини доходів державою для здійснення своїх функцій» [26,с.208].

Ще одне визначення поняття податків, наведене у навчальному посібнику під редакцією Зварич О.: «У вузькому розумінні податки − обов'язкові платежі фізичних та юридичних осіб, які стягуються державою» [14,с.96].

Карлін М. розглядає податки на наступної інтерпретації: «Податки – це грошові відносини, які складаються у держави з юридичними та фізичними особами у зв'язку з мобілізацією фінансових ресурсів до централізованих грошових фондів» [18,с.19].

Різні підходи до коментування терміну податки вказують на масштабність впливу податків як у фінансовій сфері країни, так і розвитку

економіки та соціального благоустрою, це може проявлятися при допомоги функцій, які виконуються податками.

Податки та оподаткування як елементи економічної культури властиві всім існуючим державним системам.

Історія оподаткування та податкової системи, яка формувалася і розвивалася паралельно з державою, налічує тисячі років. Основною проблемою оподаткування є спосіб мобілізації обмежених і дефіцитних грошових ресурсів, необхідних для функціонування держави.

Дійсно, податки є фінансовою категорією і виникли як така з розвитком товарного виробництва. З розвитком вчень про державу з'являлися нові повноваження, які розкривали природу оподаткування. Лише тоді, коли люди змирилися з оподаткуванням, а податки стали основним джерелом доходів держави, почала формуватися теорія, яка обґрунтовувала систему оподаткування.

Розуміння природи оподаткування є складним, оскільки це багатогранне явище, яке одночасно впливає на різні аспекти життя суспільства [4,с.25].

Податки є категорією фінансової науки. Назвемо основні риси фінансових операцій, характерних для всіх видів фінансових відносин По-перше, предметом фінансових відносин є найбільш раціональні способи формування та використання обмежених коштів у часі та в умовах невизначеності. По-друге, зовнішній прояв фінансових відносин пов'язано з рухом грошових потоків і капіталу, що виявляється у процесі формування та використання грошових фондів.

У сучасній економічній літературі представлені результати досліджень у галузі основних функцій фінансових відносин:

1) формування та використання фінансових фондів, тобто розподіл грошових доходів фондів – розподільна функція;

2) перерозподіл грошових доходів – перерозподільча функція;

3) кількісне відображення відтворювальних процесів дозволяє фінансам відображати і контролювати складові розподільні пропорції – контрольна функція;

4) якісний зміст дозволяє фінансовим відносинам виступати комплексним важелем соціально-економічного розвитку – регулююча (стимулююча) функція [8,с.112].

Фінансова система включає безліч систем фінансових відносин. Податкові відносини є частиною фінансових відносин, частиною бюджетної системи.

Роль податку змінювалася протягом усього розвитку оподаткування. Найбільш яскраво про це свідчать форми податків, відомі в історії:

1) плата громадян державі;

2) договірна плата;

3) купівля громадянами державних послуг;

4) аванс частини стану громадян;

5) джерело доходів держави;

6) страховий платіж державі;

7) добровільні внески громадян для державних цілей;

8) засіб забезпечення витрат держави;

9) регулятор економічних процесів;

10) засіб врівноваження доходів;

11) вбудовані стабілізатори ринкової економіки.

Основними функціями податку слід зазначити:

1) фіскальну;

2) регулюючу;

3) контрольну;

4) розподільчу [13,с.115].

Фіскальну функцію податків зазвичай визнають за основну і розуміють як здатність податків формувати державні та місцеві грошові фонди у всіх рівнях бюджетної системи та у різних позабюджетних фондах. Отже,

фіскальна функція є породженням функції державних фінансів. Вважається, що всі інші функції податку є похідними від неї.

Регулююча функція податків полягає у обслуговуванні державного втручання у економіку. Держава для стимулювання економічного зростання (або економічного стримування) застосовує різні методи, що сприяють розвитку економіки країни.

Цінова податкова рівновага встановлюється лише на рівні відповідності параметрів податкової системи та показникам розвитку. Регулювання податкової системи має бути підпорядковане встановленню оптимальних параметрів податкового навантаження. Економіка не може стабільно розвиватись без державного втручання, податкове регулювання це один з ефективних та мобільних напрямків.

Ціль розвитку податкового регулювання дозволити економіці автоматизувати дії об'єктивних ринкових законів. Зрозуміло, чому регулюючу функцію часто або прямо називають стимулюючою, або виводять деякі нюанси регулювання, які називають стимулами, або об'єднують регулюючу та стимулюючу функції в одну – економічну [17,с.48].

Контрольна функція пов'язана із загальною контрольною функцією всіх фінансів. Функція виразніше проявляється у вимогах, які пред'являються якості податкового механізму. Часто прояви контрольної функції податків приписують до дій конкретних податкових органів, а не до самих податків як таких. Податковий прояв контрольної функції – полягає у фіскальній сутності податків як обов'язкових фіскальних платежів. Ця функція проявляє себе у співвідношенні з фіскальною та регулюючою функціями.

Розподільна функція проявляється у поділі доходів між економічними суб'єктами та державою, у розподілі частин сукупного доходу товариства для забезпечення нормальних відтворювальних процесів.

В економічній літературі пропонуються різні критерії для класифікації податків. В результаті узагальнення наявних у сучасній економічній літературі підходів до класифікації податків та зборів, можна виділити такі основні

класифікаційні групи, до яких доцільно об'єднувати податки та збори в сучасних умовах:

1) прямі та непрямі податки;

Наразі всі податки на доходи та майно (включаючи подарунки, спадщину та продаж цінних паперів) є прямими податками, тоді як всі податки на споживання є непрямими податками.

Прямі податки стягуються безпосередньо з платника податків, і сума податку визначається розміром об'єкта оподаткування. Прямі податки допомагають розподілити податковий тягар таким чином, що члени суспільства з вищими доходами несуть більшу частину податкового тягаря. Більшість економістів вважають такий принцип оподаткування справедливим. Однак, прямі податки вимагають складних механізмів збору податків і пов'язані з проблемами податкового обліку та ухиляння від сплати податків. Тому, незважаючи на справедливість прямого оподаткування, податкова система не може обмежуватися лише прямим оподаткуванням.

Прямі поділяються на реальні та особисті. Реальні (що не враховують фінансове становище платника, факт наявності майна є підставою для оподаткування) та особисті (враховують фінансове становище платника податків);

Непрямі податки включаються в ціну товарів і послуг, тому сума непрямого податку, яку сплачує окремий платник податків, прямо залежить від його доходу. Основним недоліком непрямих податків, який завжди піддається критиці, є їх регресивний характер, тобто вони є обернено пропорційними до платоспроможності споживача. Через це непряме оподаткування товарів масового споживання лягає важким тягарем на плечі громадян з низькими доходами.

Незважаючи на критику з боку багатьох економістів, непрямі податки широко використовуються в усьому світі, оскільки їх відносно легко збирати (і важко ухилятися від сплати) і вони забезпечують стабільний потік бюджетних надходжень незалежно від динаміки доходів. Крім того, непрямі

податки є психологічно більш прийнятними, ніж прямі, оскільки вони сплачуються невидимим чином, перекладаючи податок на споживачів (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Особливості непрямих та прямих податків

Показник	Непрямі податки	Прямі податки
Складність визначення податкових зобов'язань	Відносно прості розрахунки	Відносно складні розрахунки
Реакція платників податків на оподаткування	Стійкі надходження до бюджету поза прямою залежно від динаміки доходів	Нестійкі надходження до бюджету, обумовлені динамікою доходів підприємств та громадян
Характер оподаткування	Регресивний	Прогресивний
Можливість перекладання податків	Велика	Менша

Джерело: [18]

Використання прямих та непрямих податків − характерна риса податкові системи сучасних держав. Їх оптимальна структура може значною мірою сприяти вирішенню глибоких протиріч, властивих цільовим установкам податкової системи.

2) за об'єктом оподаткування: дохід, вартість майна та інші;

3) податки залежно від рівня бюджетної системи: державні, регіональні та місцеві [30,с.141].

4) податки на нерухомість (на будинки, комерційні та промислові будівлі, землю тощо) стягуються як з індивідуального, так і з корпоративного майна, незалежно від індивідуального фінансового становища платника податків. Наприклад, податок на особисте майно може бути фіксованою сумою, що визначається його вартістю, незалежно від доходу, який отримує його власник.

5) за встановленням податкової ставки: пропорційні, прогресивні та зрівняльні.

Пропорційні податки − це податки, коли кожна одиниця оподаткування сплачує однакову суму.

Прогресивні податки мають вищі податкові ставки залежно від розміру одиниці оподаткування. Зрівняльний податок збирає однакову суму з усіх платників податків. Єдина його перевага полягає в тому, що його легше збирати. Пропорційні та прогресивні податки наразі є основними типами податків, що використовуються.

Рівне оподаткування (наприклад, на душу населення) широко використовувалося в Середньовіччі, але зараз вважається застарілою формою. Залежно від того, який рівень влади має повноваження встановлювати, збирати та розподіляти податки, вони поділяються на загальнодержавні, регіональні та місцеві.

6) за порядком використання податки поділяються на загальні та спеціальні. Загальні податки не мають цільового призначення і можуть бути використані на будь-які видатки державного та місцевих бюджетів.

Спеціальні податки стягуються з метою фінансування конкретних, заздалегідь визначених видатків.

7) залежно від економічного змісту податку вони поділяються на п'ять груп:

- на майно;
- на використання різних ресурсів (землі, води, корисних копалин тощо);
- на доходи;
- на різні дії (юридичні акти, господарські дії, фінансові операції, реалізацію продукції тощо);
- на інші (споживання тощо): податок на споживання: податок на додану вартість, акцизний податок та митні збори; місцеві податки: податок на майно, єдиний податок).

8) за суб'єктами оподаткування розрізняють податки:

- з юридичних осіб;
- з фізичних осіб;
- змішані (і з юридичних, і з фізичних осіб).

В умовах фінансової глобалізації зазвичай застосовуються податкові пільги для іноземних інвесторів або підприємств, що залучають іноземні інвестиції. Уряд надає податкові пільги за певними видам податків, з урахуванням забезпечення ефективності діяльності даного господарюючого суб'єкта. Звичайно, види податків, до яких застосовуються пільги або застосування пільг у вигляді зниження податкових ставок встановлюються із боку державних органів.

Ефективне функціонування податків підтримує безперебійне функціонування податкової системи країни, тим самим сприяючи підвищенню рейтингу країни на світовому рівні, соціально-економічному розвитку держави, а також покращення життя населення.

Таким чином, податок – це обов'язковий, індивідуально безоплатний платіж, що стягується з організацій та фізичних осіб у формі відчуження належать їм на праві власності, господарського відання або оперативного управління коштів з метою фінансового забезпечення діяльності держави чи місцевих утворень. Обов'язки платника податків встановлюються лише сукупністю елементів закону про податок.

1.3 Проблеми формування доходної частини державного бюджету

Доходна частина державного бюджету – одна із ключових складових державного фінансового механізму. Це сукупність всіх надходжень, які направляються до державного бюджету та є основою для його формування та функціонування. Формування доходної частини державного бюджету є складним і багатогранним процесом що вимагає глибокого аналізу та комплексного підходу. Важливим завданням при формуванні доходів держави є забезпечення стійкості фінансової системи та задоволення потреб громадян.

В даний час існує низка проблем, що виникають у межах формування доходної частини державного бюджету, які спричиняють негативні наслідки, що надають негативний вплив на повноту можливих надходжень до бюджету держави, їх законність та ефективність.

На сьогоднішній день бюджетна система в Україні зіткнулася з рядом внутрішніх та зовнішніх проблем, які підривають стабільність національного добробуту та впливають на можливість мобілізації коштів у фонди бюджетної системи [32,с.57].

Складність формування та управління доходною частиною бюджету посилюється низкою несприятливих чинників, такими факторами, насамперед, є:

- нерівномірний розвиток економічної бази регіонів, територій;
- суттєві відмінності в транспортній та соціальній інфраструктурі;
- надмірна централізація планування та контролю розподілу бюджетних коштів;
- нездатність врахувати всі особливості та проблеми конкретного регіону державним центром.

Ще одна з найважливіших проблем пов'язана з прогнозуванням та плануванням доходів державного бюджету, у зв'язку з тим, що при формуванні доходної частини бюджету не використовуються багатьма головними адміністраторами затверджені методики. Розрахунки не завжди передбачають додаткові доходи за рахунок покращення податкового адміністрування, що зумовлює завищення прогнозів доходів. У законі не визначаються органи виконавчої влади, уповноважені підтверджувати наявність підстав для надання відстрочки / виплати за сплати податкових платежів, та не вирішуються питання стягнення/списання податкової заборгованості.

На формування доходної частини бюджету впливають також наступні зовнішньоекономічні фактори:

- сильна залежність від експорту, що робить її вразливою до циклічних коливань, волатильності світових цін на енергоносії;

- посилення боротьби великих держав за доступ до сировинних товарів, що веде до зростання конфліктів у світовій економіці та дестабілізації ринків сировинних товарів;
- низька конкурентоспроможність галузей та обробної промисловості, що знижує позиції на перспективних світових ринках;
- недостатність зарубіжних інвестицій спрямованих на модернізацію економіки [37,с.81].

Все це впливає на ефективність економіки та рівень соціально-економічного розвитку держави, особливо невеликих регіонів, а також на стан державного бюджету.

Одним із основних джерел доходів державного бюджету є податки, а одже основною проблемою формування доходної частини державного бюджету можна вважати велику кількість злочинів у податковій сфері.

З урахуванням того, що податки є одним із основних джерел доходів державного бюджету, порушення законодавства, що регламентує надходження податків до бюджету, тягне за собою наявність відсутніх податкових платежів, що сприяє зменшенню доходів державного бюджету.

Як показує статистика, основними податковими порушниками є суб'єкти підприємницької діяльності. Так, з їхнього боку може здійснюватись перешкода проведенню податкового контролю, а також порушуватися порядок ведення та подання податкової звітності з метою приховування від перевіряючих органів реальних розмірів податкової бази у межах доходної частини фінансів, реального розміру заробітної плати працівників, а також вироблених податкових відрахувань. Податкове порушення у вигляді невідповідності щодо обов'язку сплати податків, страхових внесків та обов'язкових зборів, більшою мірою відноситься до фізичних осіб, які не вчасно чи зовсім не виконують свої податкові зобов'язання [45,с.96].

Розглянемо детальніше кількість відкритих податкових проваджень за період з 2021 по листопад 2024 року на рис.1.1.

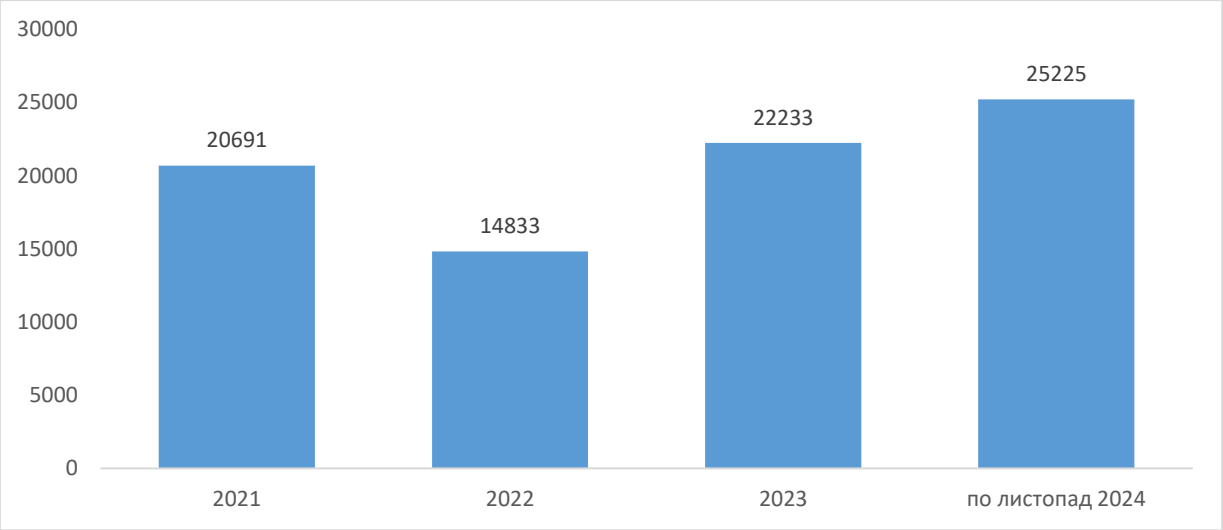

Рис.1.1. Кількість відкритих податкових проваджень, шт

Джерело: [32]

Таким чином, станом на листопад 2025 року було виявлено 25225 порушень, щодо несплати податків. Зокрема найбільше неплатників виявлено у місті Києві – 5767 одиниць (рис.1.2).

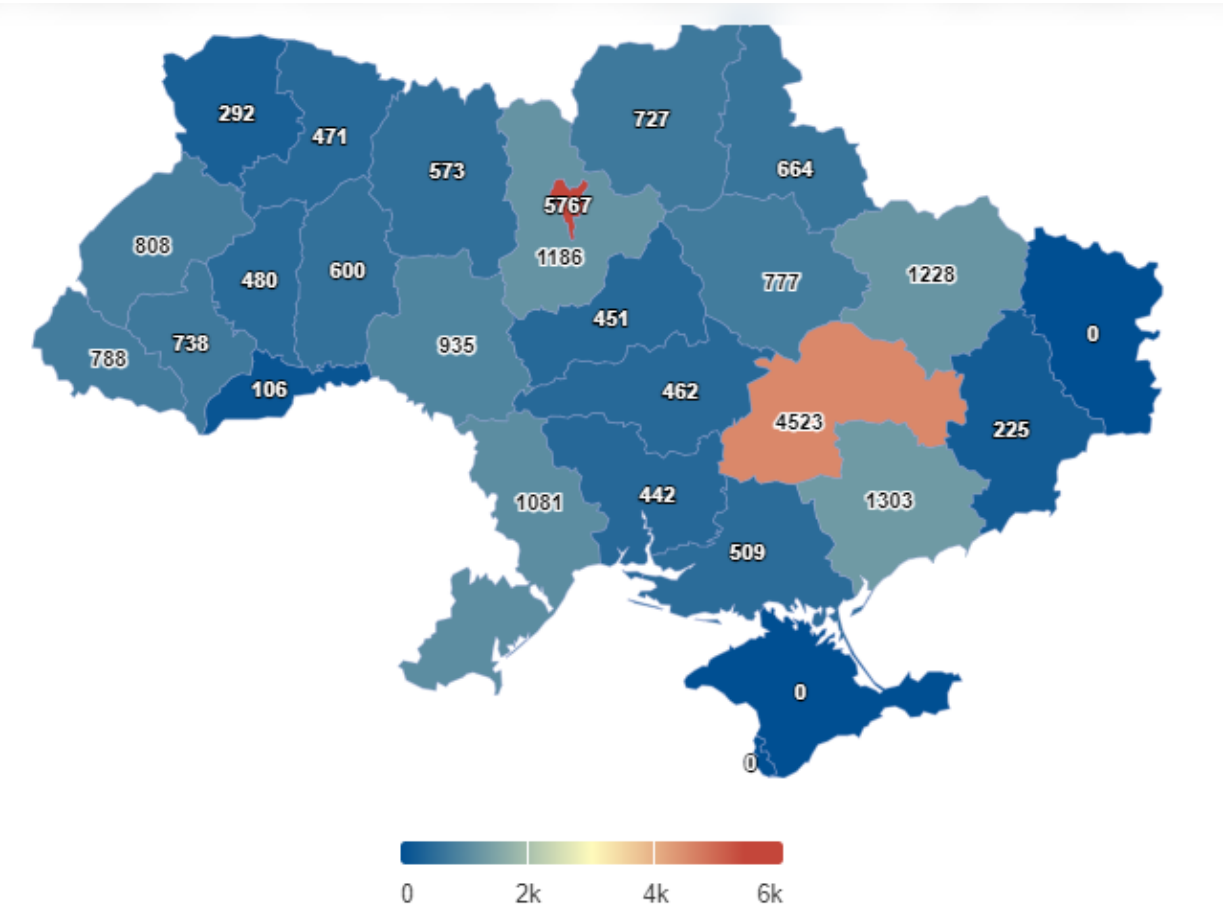

Рис.1.2. Кількість неплатників податків по регіонам України

Джерело: [32]

Також у рамках цієї проблеми варто відзначити поширення тіньової економіки. Суб'єкти підприємницької діяльності, не бажаючи здійснювати обов'язкові податкові платежі, які уникають юридичного оформлення свого бізнесу або занижують податкову базу, що сприяє недоотримання державним бюджетом частини доходів.

Детальніше втрати бюджету від тіньової економіки наведені на рис.1.3.

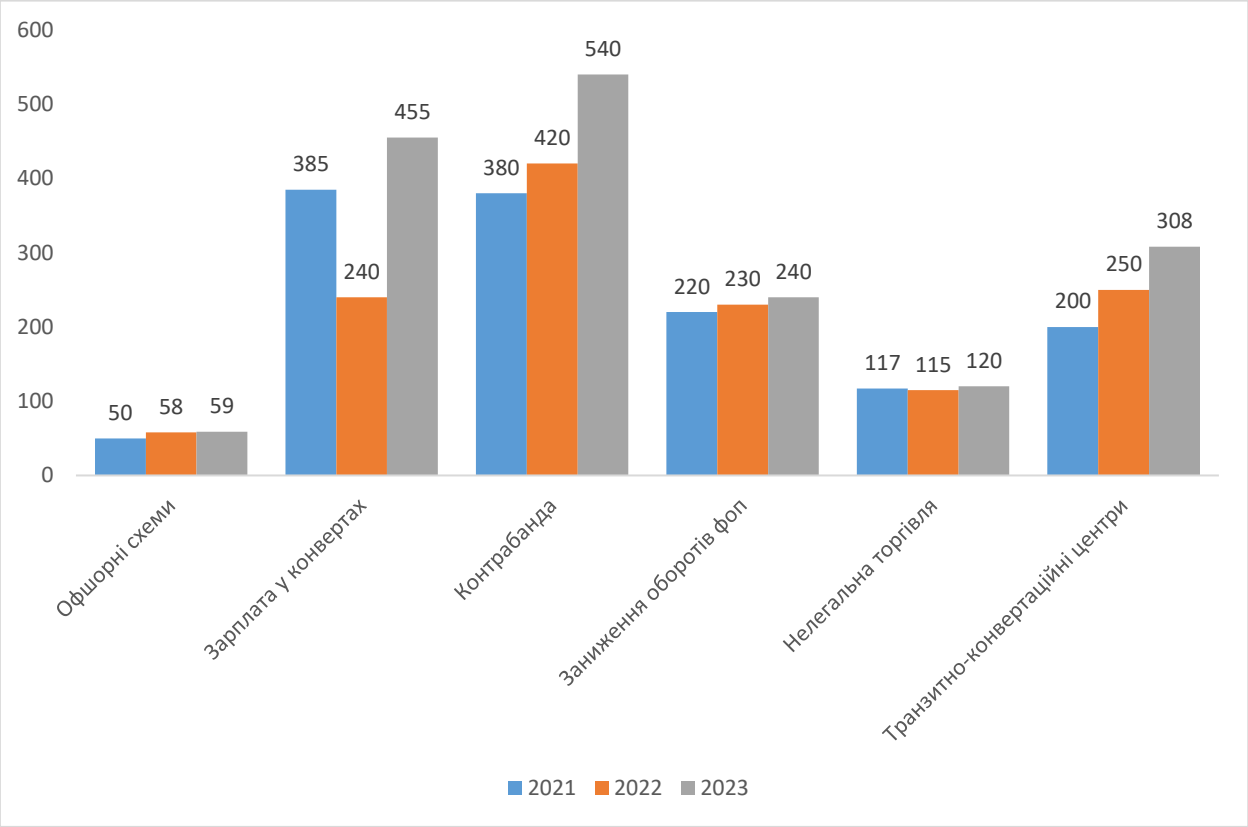

Рис.1.3. Схеми уникнення від оподаткування в Україні, млрд.грн

Джерело: [32]

Розглянемо представлені схеми уникнення більш детально:

Зарплати в конвертах. Схема дуже проста: або працівники отримують повну зарплату готівкою без оформлення трудових відносин, або їм платять офіційну мінімальну зарплату, з якої сплачують мінімальні податки та збори, а решту виплачують неофіційно, в конверті. Втрати бюджету та пенсійних фондів від цих порушень оцінюються в 115-230 млрд грн на рік (тіньові продажі від таких схем оцінюються в 230-445 млрд грн на рік). З точки зору

збитків, завданих державному бюджету, зарплати в конвертах набули статусу найбільшої «схеми» в країні.

Найпоширенішим способом є контрабанда та інші порушення митних правил. Підконтрольні товари та інші цінності переміщуються через митний кордон України таким чином, щоб уникнути або мінімізувати митні платежі. Одним із способів досягнення цієї мети є приховування товарів від митного контролю. Це може включати заниження митної вартості, ваги, кількості, характеристик або якості товарів, а також маніпулювання даними у звітах, дозволах та супровідних документах для зміни коду або підкатегорії товару. Іншим методом є виведення певних фізичних активів з-під митного контролю (так звана “чорна” контрабанда).

Існує також велика кількість зловживань пільгами, таких як маскування імпорту промислових партій на митну територію України під поштові або кур'єрські послуги, маскування імпорту під особистий імпорт або перевезення особистого майна, а також переміщення невеликих партій товарів у межах норм дозволу на імпорт. Такі товари, що потрапляють на територію України без сплати податків, реалізуються кількома шляхами. Найпоширеніші з них:

а) через Інтернет фізичними особами;

б) через невеликі магазини та речові ринки недокументованими фізичними особами або «пустушками» підприємствами;

в) через деякі торговельні мережі, через фірми-одноденки або «склади», де «сірі» товари оформляються документально. на зареєстрованій основі.

Обсяги потенційної контрабанди та сірого імпорту на цифрах 2023 роцку - знаходились у діапазоні 380–540 млрд грн. Державний бюджет від цієї групи схем втратив близько 120–167 млрд грн.

Контрафактні товари − це товари, які порушують права інтелектуальної власності і є підробленими або новими товарами, які незаконно створені на основі існуючих оригіналів. Незаконні операції здійснюються за такими схемами:

а) продаж товарів без сплати податків і без документації;

б) «напівзаконні операції», коли товари продаються без сплати податків і без документації;

в) «незаконні операції», коли товари продаються без сплати податків і без документації;

г) «нелегальні операції», коли товари продаються без сплати податків і без документації. Лише частина товарів продається через систему реєстрації розрахункових операцій, решта − без чеку або з псевдочеком (так звані «фіктивні чеки»). Цей метод широко використовується для продажу майже всіх товарів (за винятком енергоносіїв та транспортних засобів).

с) дистанційні транзакції через Інтернет, коли операції не реєструються через касовий апарат і фактичний обсяг продажу не відображається в декларації. Найчастіше використовується для продажу алкогольних та тютюнових виробів.

Протягом останніх двох років спостерігаються спроби виправити проблему шокової акцизної політики та надмірного рівня податкового навантаження на ринку алкоголю, тютюну та палива. Як результат – з'явились перші позитивні зрушення стосовно детінізації у цих галузях наприкінці 2023 – початку 2024 року. Обсяги тіньового підакцизного ринку у 2023 році сягнули 117-120 млрд грн. З 2022 року втрати бюджету від цих схем з минулорічних 46-51 млрд грн на рік суттєво зменшились до поточних 35-40 млрд грн на рік.

Також до особливо важливої проблеми формування доходної частини державного бюджету можна віднести залежність бюджетних поповнень від певного сектора економіки. Крім вищевикладеного, до проблем формування доходної частини державного бюджету можна зарахувати нераціональне використання державної власності у вигляді нерухомості та земельних ділянок.

Запровадження фіскальної децентралізації тягне за собою низку проблем. Наприклад, деякі доходи місцевих бюджетів були розширені, в той час як інше джерело доходів, податок на доходи фізичних осіб (ПДФО), було

значно зменшено (наприклад, подекуди частка ПДФО в доходах місцевих бюджетів перевищила 95%).

Ще однією проблемою фіскальної децентралізації в Україні є дотаційність місцевих бюджетів, що свідчить про надмірну централізацію. За останнє десятиліття частка державних трансфертів у загальних доходах місцевих бюджетів в Україні перевищила 50% і продовжує зростати. Цей процес триває, незважаючи на те, що доходи місцевих бюджетів стали позитивними, тобто незважаючи на посилення залежності місцевих бюджетів від державного бюджету.

Підсумовуючи, варто відзначити, що формування прибуткової частини державного бюджету ставить перед державою низку складних завдань. Нерівномірність доходів, податкове навантаження, тіньова економіка та нестабільність джерел доходів є основними проблемами, які вимагають подальшого вивчення та вжиття відповідних заходів. Ефективне управління доходною частиною бюджету може забезпечити стабільність та процвітання економіки держави.

РОЗДІЛ 2
МОНІТОРИНГ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

2.1 Аналіз структури доходів Державного бюджету України

У сучасних умовах перед вітчизняною фінансовою системою поставлено завдання підвищення ефективності бюджетного процесу, яка має виражатися у зниженні ризиків виникнення дефіциту бюджетних джерел, здійснення повного контролю за цільовим використанням коштів.

Оптимальне функціонування бюджетної системи можливе лише за двох основних умов: правильної побудови міжбюджетних відносин між бюджетами різних рівнів та чіткого, справедливого балансу його доходів та витрат. Саме тоді можливо говорити про стабільну та швидкозростаючу економіку, ефективну бюджетну політику, бо тільки тоді повною мірою виявляться основні засади бюджету: єдність, повнота, реальність, гласність та самостійність.

Державний бюджет – це система доходів та видатків держави за певний період часу, що складається з урахуванням джерел надходження державних доходів та напрямів витрачання коштів. Державний бюджет є головним фінансовим планом держави, що має під собою правову основу.

Найбільшу частину держбюджету (понад 90%) складає загальний фонд, кошти якого призначені для забезпечення фінансовими ресурсами загальних видатків (тобто, не спрямовуються на конкретну мету). Спеціальний фонд передбачає предметно-цільове використання бюджетних коштів (тобто, для фінансування конкретних цілей).

Детальніше проаналізуємо структуру Державного бюджету України за період 2020-2024 рр. в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Структура доходів Державного бюджету України у 2020-2024 рр., млн.грн

Структура доходів	2020	%	2021	%	2022	%	2023	%	2024	%
Податкові надходження	851115,6	79	1107090,9	85	949764,4	53	1203544,1	45	1647189,6	52
Неподаткові надходження	212946,9	19	175358,0	13	346327,7	19	991601,7	37	974398,5	31
Доходи від операцій з капіталом	79,4	0	328,7	0,05	611,0	0,05	100,3	0,04	183,9	0,04
Кошти від закордонних країн і міжнародних організацій	1029,7	0,03	1289,9	0,3	481090,7	27	433404,5	16	473945,2	15
Цільові фонди	187,1	0,03	209,4	0,0	136,2	0,05	432,1	0,06	473,9	0,06
Офіційні трансферти	10658,0	0,1	12576,1	0,6	9465,6	1	42915,3	1	26522,3	1
Усього	1076016,7	100	1296852,9	100	1787395,6	100	2671998,0	100	3122713,4	100

Джерело: [23]

В структуру Державного бюджету України включні податкові надходження, неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом, кошти від закордонних країн і міжнародних організацій, цільові фонди та офіційні трансферти.

Таким чином, основну частину доходів Державного бюджету України складають податковів надходження. Так у 2020 році вони склали 79 %, у 2021 році 85 %, у 2022 році – 53 %, у 2023 році – 45%, у 2024 році – 52%.

На другій позиції знаходяться нподаткові надходження, а саме: у 2020 році вони склали 19 %, у 2021 році 13 %, у 2022 році – 19 %, у 2023 році – 37%, у 2024 році – 31%.

Розглянемо динаміку зміни доходів Державного бюджету України за 2020-2024 рр., на рисунку 2.1.

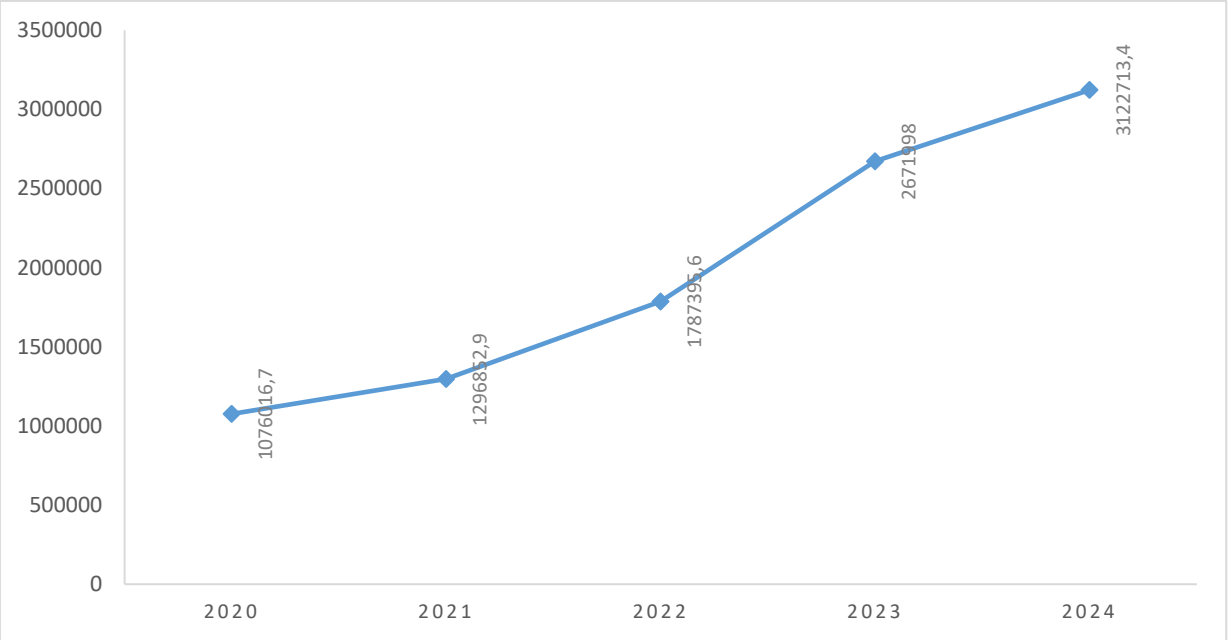

Рис.2.1. Динаміка доходів Державного бюджету України за 2020-2024 рр., млн.грн

Джерело: [23]

Отже, розглянувши динаміку показника бачимо, що за весь аналізований період доходи бюджету зростають. Так у 2020 році розмір доходів склав 1076016,7 млн. грн, у 2021 році зросли до 129685,2 млн. грн, не зважаючи на складну економічну ситуацію у 2022 році, доходи зросли ще до 1787395,6 млн. грн, а вже до кінця 2024 року склали 3122713,4 млн.грн.

Зазначимо, що неподаткові надходження займають другу позицію після податкових, та складаються з доходів від власності та підприємницької діяльності, адміністративних зборів та платежів, доходів від некомерційної діяльності, інших неподаткових надходжень та власних надходжень бюджетних установ. Детальніше по категоріям структуру неподаткових надходжень розглянемо в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Структура неподаткових надходжень Державного бюджету України у 2020-2024 рр., млн.грн

Неподаткові надходження	2020	%	2021	%	2022	%	2023	%	2024	%
Доходи від власності та під-приємницької діяльності	119155,9	56	56021,9	32	87172,4	25	123912,4	12	125956,9	13
Адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної діяльності	9772,0	4	12975,5	7	8166,1	2	14257,6	2	17020,9	2
Інші неподаткові надходження	15038,2	7	17994,9	10	16147,0	4	41025,8	4	52796,8	5
Власні надходження бюджетних установ	68980,8	33	88365,7	1	234842,3	39	812405,9	82	778623,8	80
Усього	212946,9	100	175358,0	100	346327,7	100	991601,7	100	974398,5	100

Джерело: [23]

Таким чином, бачимо, що неподаткові надходження з кожним роком зростають. Так в структурі неподаткових надходжень найбільшу частку займають неподаткових надходжень розміщуються власні надходження бюджетних установ. Так у 2020 році ці надходження складали 68980,8 млн. грн, а до кінця 2024 році вони зросли до 778623,8 млн. грн. На другій позиції доходи від власності та підприємницької діяльності, які також збільшуютьс за весь аналізовани період з 119155,9 млн.грн у 2020 році до 125956,9 млн. грн у 2024 році. Адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної діяльності скоротились лише у 2022 році. У 2020 році дані збори та платежі складали 9772 млн. грн, у 2022 році відбулось скорочення даного показника до рівня 8166,1 млн. грн, а вже до кінця 2024 року він знову збільшився до

17020,9 млн. грн. Інші неподаткові надходження займаються незначну частку, а саме складали 15038,2 млн.грн у 2020 році та 52796,8 млн.грн у 2024 році.

Загалом динаміка неподаткових надходжень Державного бюджету України у 2020-2024 рр., наведеена на рисунку 2.2.

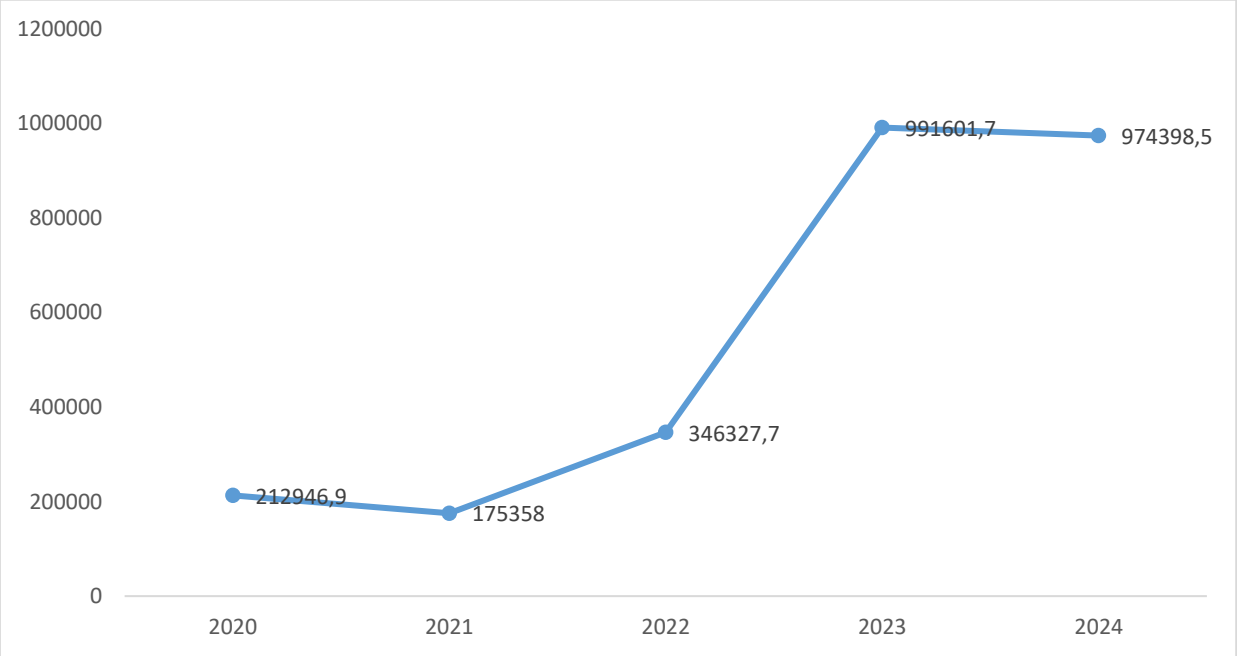

Рис.2.2. Динаміка неподаткових надходжень Державного бюджету України у 2020-2024 рр., млн. грн

Джерело: [23]

Отже, відповідно до наведених статистичних даних, бачимо, що у 2023 та 2024 році відбулось значне зростання неподаткових надходждень до Державного бюджету. Так якщо у 2022 році показник сягав 346327,7 млн. грн, то у 2024 році він зріс майжу втричі до 974398,5 млн.грн.

Отже, проаналізувавши загальну динамку надходжень та структуру доходів Державного бюджету України визначили, що найбільшу частку доходів складають подакові надходження, котрі складають до 80 % вівдзагальної вартості, близько 17 % займають неподаткові надходження, ще 3 % займають інші види надходжень.

2.2 Аналіз формування доходів Державного бюджету за рахунок податкових надходжень

Податкові надходження є основним джерелом доходної частини бюджетів всіх рівнів бюджетної системи України та ефективним інструментом державного регулювання соціально-економічних відносин. Від величини податкових надходжень залежить можливість держави ефективно виконувати покладені на неї функції, тому постійний аналіз динаміки та структури податкових доходів, виявлення основних проблем їх адміністрування та вирішення даних проблем стає необхідним для забезпечення безперервної спроможності держави відповідати за своїми зовнішніми та внутрішніми зобов'язанням.

Як правило, для виконання своїх завдань державі необхідні ресурси, які спрямовуватимуться на фінансування бюджетних видатків держави. Джерелами доходів бюджету є податкові, неподаткові доходи та безоплатні надходження. Податки становлять основну частину доходів бюджету України і лише за умови надходження податків, держава має можливість реалізувати практично весь закладений у нього функціонал.

Проаналізуємо загальни показник податкових надходжень за останні пть років у період з 2020 по 2024 рр. на рисунку 2.4.

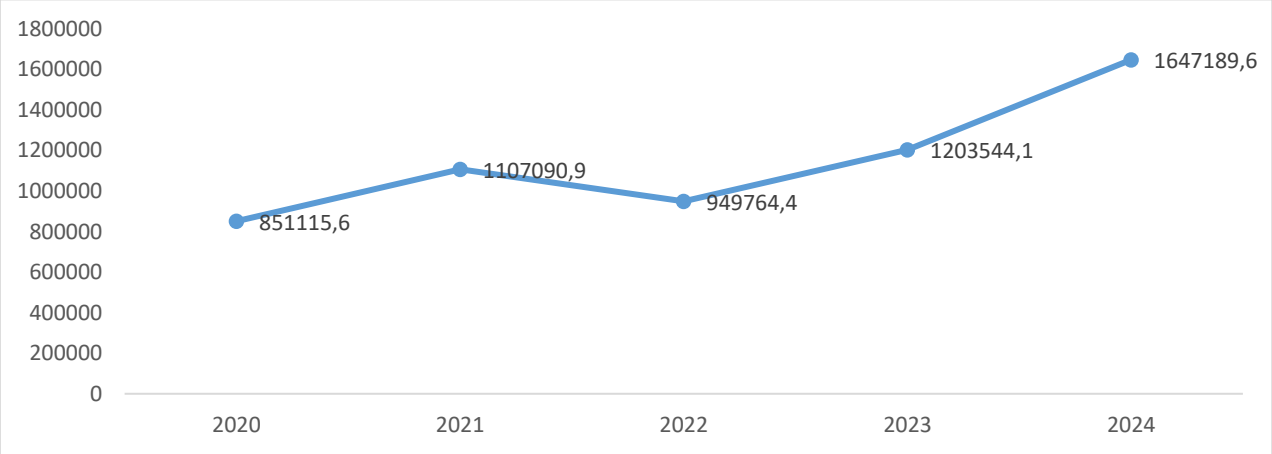

Рис.2.4. Динаміка податкових надходжень за період 2020-2024 рр., млн.грн

Джерело: [13]

Таким чином, спостерігаємо стійку динамку зростання розміру податкових надходжень. Бачимо, що за період 2020-2021 р. ввідбулось зростання показника з 851115,6 млн.грн до 1107090,9 млн.грн. Динаміка була б і далі позитивна, але у 2022 році відбулось повномасштабне вторгнення росії на території України, внаслідок чого відбулось значне скорочення надходжень податків до бюджету. У загальному показник скоротився до 949764,4 млн.грн. Починаючи від середини 2022 року ситуація в Україні більш менш стабілізувалась, тому вже з 2023 року спостерігається нарощення обєму податкових надходжень до розміру 1203544,1 млн.грн, а вже у 2024 році даний показник досяг рівня 1647189,6 млн.грн.

Проаналізуємо структуру податкових надходжень більш детально в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Структура податкових надходжень в державний бюджет за період 2020-2024 рр., млн.грн

Податкові надходження	2020	%	2021	%	2022	%	2023	%	2024	%
Податки на доходи, прибуток та збіл.ринкової вартості	225976,3	26,5	285307,0	25,8	265477,1	27,9	350781,9	29,1	597232,3	36,2
Рентна плата та плата за використання ін.природних ресурсів	52475,7	6,1	80749,4	7,3	85365,0	8,9	60327,7	5,0	52430,5	3,2
Внутрішні податки на товари та послуги	538896,2	63,3	698940,4	63,1	569353,8	60,0	748143,9	62,1	944861,8	57,3
Податки на міжнародну торгівлю та зовн.операції	30460,5	3,6	38177,2	3,4	26246,0	2,8	40559,4	3,7	48279,3	2,9
Збори на пал.-енерг. ресурси	0,7	0	0,5	0	0	0	0	0	0	0
Інші податки та збори	3306,2	0,4	3916,5	0,3	3322,4	0,3	3731,1	0,3	4328,2	0,2
Всього	851115,6	100	1107090,9	100	949764,4	100	1203544,1	100	1647189,6	100

Джерело: [13]

Отже, проаналізувавши податкові надходження в державний бюджет за період 2020-2024 рр. відзначили, що податки на доходи, прибуток та збільшення ринкової вартості складають значну частину, так у 2020 році вони складали 26,5 % або 225976,3 млн.грн, у 2021 році вони складали 25,8 % або 285307,0 млн.грн, у 2022 році вони складали 27,9 % або 265477,1 млн.грн, у 2023 році вони складали 29,1 % або 350781,9 млн.грн, у 2024 році вони складали 36,2 % або 597232,3 млн.грн.

Внутрішні податки на товари та послуги складають найбільшу частину, так у 2020 році вони складали 63,3 % або 538896,2 млн.грн, у 2021 році вони складали 63,1 % або 569353,8 млн.грн, у 2022 році вони складали 60 % або 569353,8 млн.грн, у 2023 році вони складали 62,1 % або 748143,9 млн.грн, у 2024 році вони складали 57,3 % або 944861,8 млн.грн.

Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів складає найбільшу частину, так у 2020 році вони складали 6,1 % або 52475,7 млн.грн, у 2021 році вони складали 7,3 % або 80749,4 млн.грн, у 2022 році вони складали 8,9 % або 85365,0 млн.грн, у 2023 році вони складали 5 % або 60327,7 млн.грн, у 2024 році вони складали 3,2 % або 52430,5 млн.грн.

Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції складають найбільшу частину, так у 2020 році вони складали 3,6 % або 30460,5 млн.грн, у 2021 році вони складали 3,4 % або 38177,2 млн.грн, у 2022 році вони складали 2,8 % або 26246,0 млн.грн, у 2023 році вони складали 3,7 % або 40559,4 млн.грн, у 2024 році вони складали 2,9 % або 48279,3 млн.грн.

Інші податки та збори складають незначну частину, а саме у 2020 році вони складали 0,4 % або 3306,2 млн.грн, у 2021 році вони складали 0,3 % або 3916,5 млн.грн, у 2022 році вони складали 0,3 % або 3322,4 млн.грн, у 2023 році вони складали 0,3 % або 3731,1 млн.грн, у 2024 році вони складали 0,2 % або 4328,2 млн.грн.

Збори на паливно-енергетичні ресурси у загальні структурі податкових надходжень в державний бюджет за період 2020-2024 рр. складали у 2020 році 0,7 млн.грн а у 2021 році 0,5 млн.грн.

Детальніше представимо структуру податкових надходжень за 2020 на рисунку 2.5.

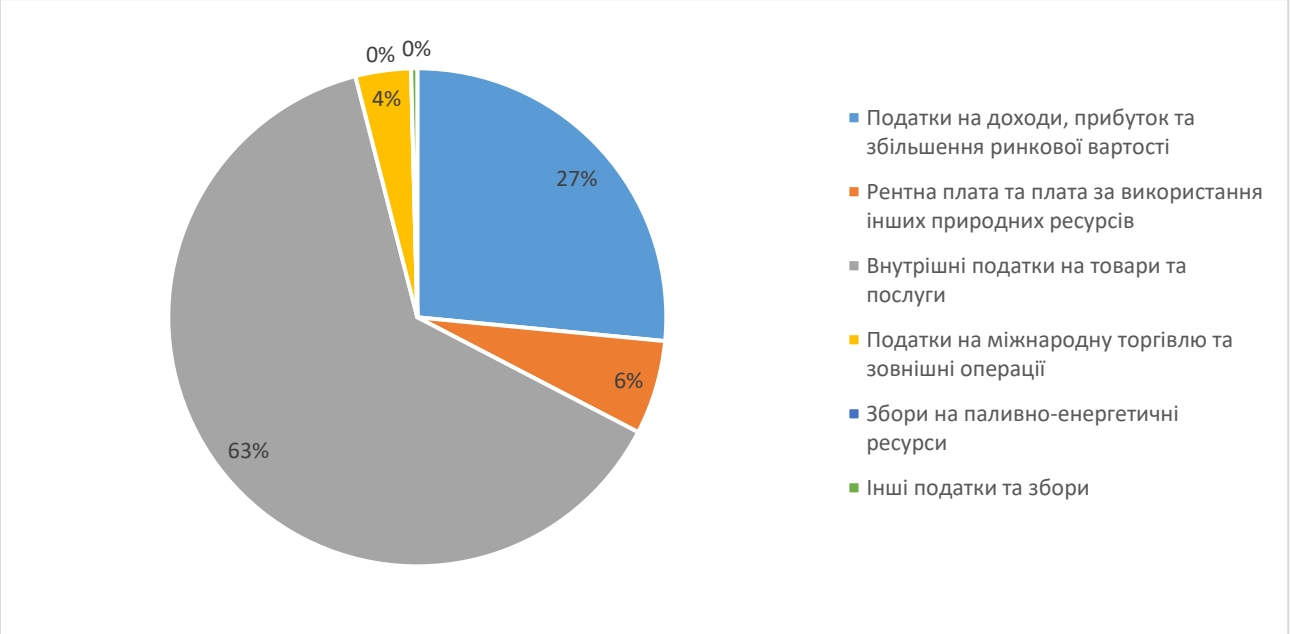

Рис.2.5. Структура податкових надходжень в державний бюджет за 2020 р., %

Джерело: [13]

Таким чином, податки на доходи, прибуток та збільшення ринкової вартості складають – 28 %, рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів – 9 %, внутрішні податки на товари та послуги – 60 %, податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції – 3,7 %, збори на паливно-енергетичні ресурси – 0, та інші податки та збори – 0,3 %

Детальніше представимо структуру податкових надходжень за 2024 на рисунку 2.6.

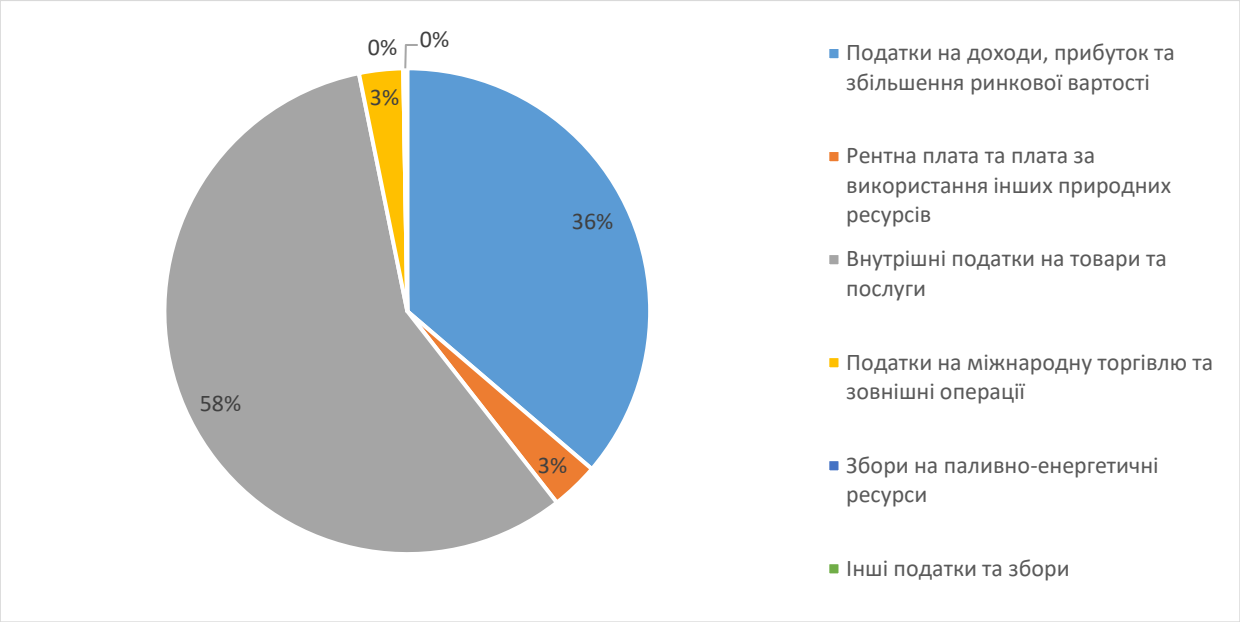

Рис.2.6. Структура податкових надходжень в державний бюджет за 2024 р., %

Джерело: [13]

Таким чином, станом на 01.01.2025 податки на доходи, прибуток та збільшення ринкової вартості складають – 36 %, рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів – 3 %, внутрішні податки на товари та послуги – 58 %, податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції – 2,7 %, збори на паливно-енергетичні ресурси – 0, та інші податки та збори – 0,3 %.

Отже, розглянувши структуру податкових надходжень спостерігаємо її зміну. Зокрема, бачимо, що зростає рівень податків на доходи, прибуток та збільшення ринкової вартості складають до 36 % у 2024 році. Відбулось скорочення надходжень від рентної плати та плати за використання інших природних ресурсів до 3 % у 2024 році. Надходження від внутрішніх податків на товари та послуги має зміну динаміку, адже у 2024 році скоротились до 59 %. Зазначимо, що період 2020-2024 рр. не відбулось податкових надходжень зі зборів на паливно-енергетичні ресурси. Інші податки та збори включають мінімальні надходження, що варіюютьс від 0,2 до 0,3 %, від загального розміру податкових надходжень.

Сьогодення формування централізованих фінансових джерел здебільшого базується на податкових надходженнях.

У табл.2.4 наведено інформацію щодо частки прямих та непрямих податків у доходах зведеного бюджету України за період з 2020 по 2024 рік.

Таблиця 2.4

Частка прямих та непрямих податків у загальних доходах зведеного бюджету України за 2020-2024 роки

Рік	Загальні доходи (млн. грн.)	Непрямі податки (млн. грн.)	Частка непрямих податків, %	Прямі податки (млн. грн.)	Частка прямих податків, %
2020	1 376 661,6	577742	41,9	798919,6	58,1
2021	1 662 242,7	754966,7	45,4	907276	54,6
2022	2 196 273,3	582435,3	26,5	1613838	73,5
2023	3104306,6	2036425,2	65,6	1067881,4	34,4
2024	3587789,5	1940994,1	54,1	1646795,4	45,9

Таким чином, розглянувши таблицю визначили, що відбувається коливання динаміки прямих та непрямих податків. Динаміку зміни частки податків наведемо на рис. 2.7.

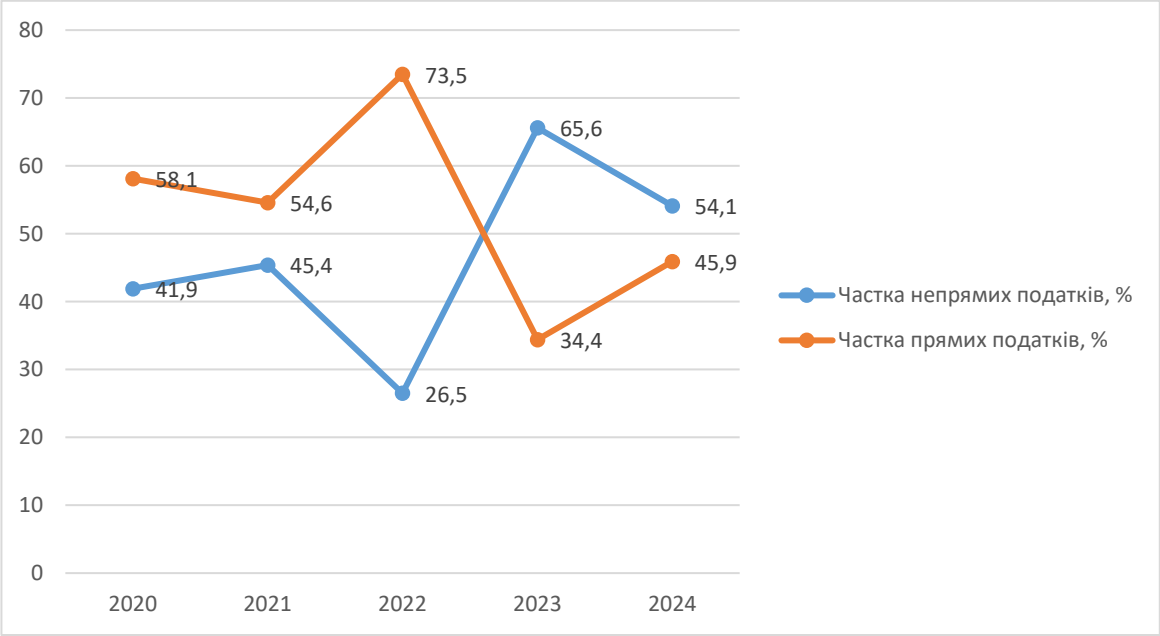

Рис.2.7. Динаміка частки прямих та непрямих податків у загальних доходах зведеного бюджету України за 2020-2024 роки

На превеликий жаль, в останні роки в Україні мають місце не завжди економічно виправдані трансформації в системі оподаткування, без належного передбачення їх наслідків для макро- та мікроекономічних індикаторів. Значущу роль у наповненні державного бюджету відіграють саме непрямі податки, через які формується більшість державного бюджету України. Згідно з даними Міністерства фінансів України, частка непрямих податків у загальних доходах зведеного бюджету України коливається в межах 40-45%.

Далі проаналізуємо структуру податкових надходжень у розрізі окремих категорій. Як вже було сказано, що левову частину податкових надходжень складають надходження від внутрішніх податків на товари та послуги. Тому проаналізуємо структуру та показники надходжень від внутрішніх податків на товари та послуги за 2020-2024 рр., в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Структура надходжень непрямих податків в Державний бюджет за 2020-2024 рр.

Податки на товари та послуги	2020		2021		2022		2023		2024	
	млн.грн	%	млн.грн	%	млн.грн	%	млн.грн	%	млн.грн	%
Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів	80449,3	14,9	82858,4	11,8	60699,1	10,7	92583,9	12,4	105205,5	11,1
Акцизний податок з ввезених в Україну підакцизних товарів	57846,9	10,7	79592,8	11,4	41653,8	7,3	74762,7	10,0	105200,9	11,1
Податок на додану вартість з вітчизняних товарів	126486,6	23,5	155774,8	22,3	213948,0	37,6	214639,3	28,7	268327,9	28,4
Податок на додану вартість з ввезених товарів	274113,5	50,9	380714,4	54,5	253053,0	44,4	366158,0	48,9	466127,5	49,4
Всього	538896,2	100	698940,4	100	569353,8	100	748143,9	100	944861,8	100

Джерело: [23]

Порівняємо показники 2020-2024 рр. на рис. 2.8.

Рис.2.8. Порівняння надходжень непрямих податків в Державний бюджет за 2020 та 2024 рр.

Джрело: побудовано автором

Таким чином, відповідно до наведених даних бачимо, що основну частину з нутрішніх податків на товари та послуги складає податок на додану вартість з імпортних товарів, так у 2020 році вони склали 50,9 %, а вже у 2024 році – 49,4 %. Також значну частину займає податок на додану вартість з вітчизняних товарів, а саме у 2020 році 23,5 %, а вже до кінця 2024 року – 28,4 %.

Отже, у структурі надходжень від внутрішніх податків на товари та послуги за 2024 рр., акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів займає – 11,1%, акцизний податок з ввезених в Україну підакцизних товарів – 11,1%, податок на додану вартість з вітчизняних товарів – 28,4 %, а податок на додану вартість з імпортних товарів – 49,4 %,

Таким чином, динаміка позитивна, окрім періоду за 2022 рік. Загалом за період 2020-2024 рік надходження від внутрішніх податків на товари та послуги зросли з 538896,2 до 944861,8 млн.грн.

Проаналізуємо здобутки Держмитслужби у напрямі наповнення держбюджету митними платежами. У період січень – лютий 2024 року, завдяки планомірному відродженню стабільної діяльності підприємництва та впровадженим Держмитслужбою заходам з адміністрування митних зборів, показники надходжень від митних платежів, що були визначені Міністерством фінансів, виконано на 106 відсотків. При запланованих 61,3 млрд грн до бюджету було перераховано 65,0 млрд грн (рис.2.9).

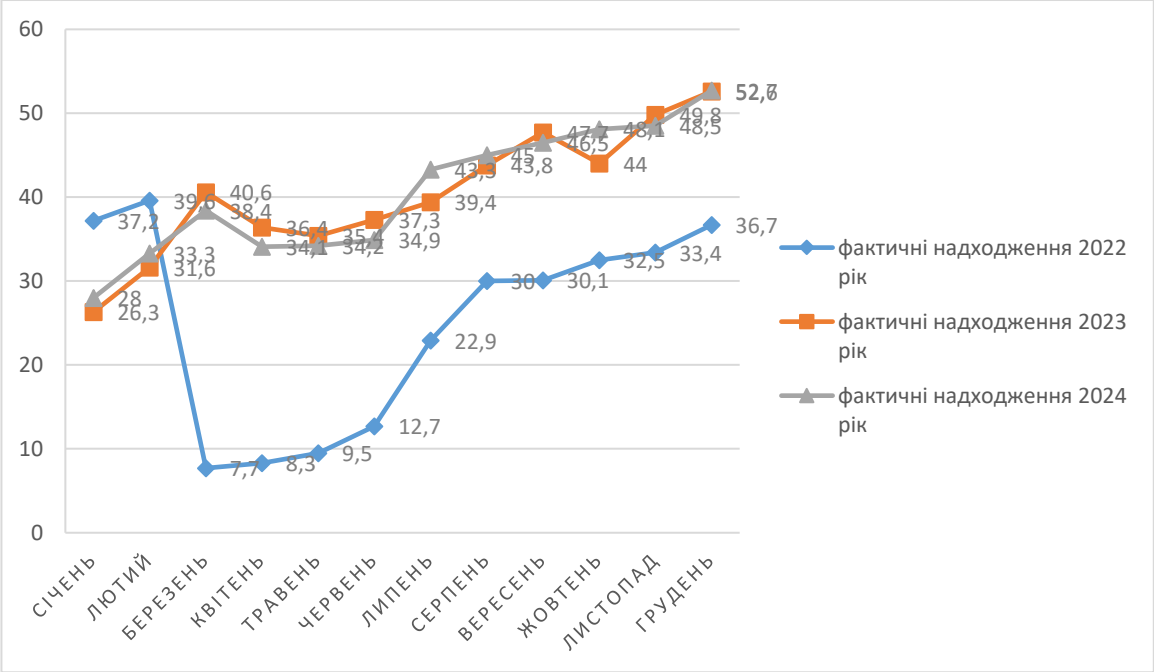

Рис.2.9. Наповнення держбюджету митними платежами за 2022-2024 рр. Джерело: [23]

У лютому 2024 року митними органами перераховано до державного бюджету 33,4 млрд грн, що склало 100,4 відс. визначеного Мінфіном індикативного показника.

Відповідно до статистиних даних зазначимо, що надходження з податку на доходи фізичних осіб зростає за весь аналізований період зростають, зокрема у 2020 році показник склав 117281,3 млн.грн, у 2021 році − 137555,2 млн. грн, у 2022 році − 148427,3 млн.грн., у 2023 році − 206944,8 млн. грн, а у 2024 році − 326094,9 млн. грн.

Також розглянемо динаміку податкових надходжень за регіонами за 2022 та 2024 роки на рисунку 2.10.

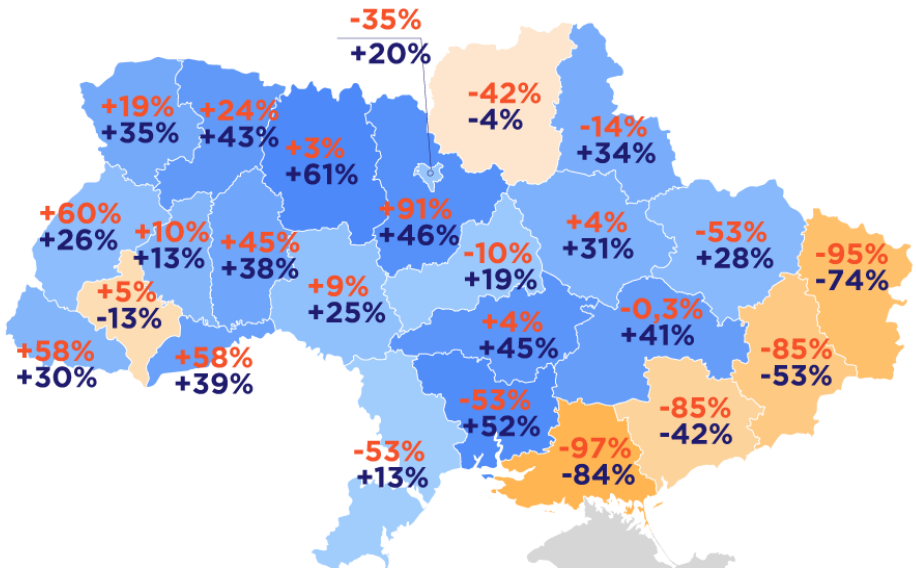

Рис.2.10. Податкові надходженн за ргіонами за 2022 та 2024 рік,%

Джерело: [23]

Таким чином, спостерігаємо зниження податкових надходжень у 2022 році по більшості областях України, натомість у 2024 році показник значно зріс.

Для більш детального аналізу наведемо показники в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Динаміка податкових надходжень за регіонами, млн.грн

Назва регіону	2022	2023	2024
Вінницька	7 012 096,2	7 647 880,9	8 934 179,2
Волинська	3 846 690,4	4 591 354,7	5 895 322,3
Дніпропетровська	29 744 888,9	26 735 581,4	28 870 017,3
Донецька	9 093 096,6	17 083 890,9	8 971 552,1
Житомирська	4 404 367,4	5 374 419,3	6 942 036,0
Закарпатська	2 100 367,8	2 383 082,0	3 457 596,5
Запорізька	7 141 620,4	13 522 249,5	8 455 097,2
Івано-франківська	9 192 676,7	8 796 976,2	11 602 790,7
Київська	13 964 035,4	16 371 319,1	16 367 774,8
Кіровоградська	4 123 151,5	3 888 854,8	4 892 059,1
Луганська	2 835 515,2	3 536 267,3	1 678 397,4
Львівська	11 193 975,5	14 595 782,9	22 139 002,1
Миколаївська	4 984 443,2	5 377 580,6	6 049 328,1
Одеська	10 384 082,1	11 125 651,0	13 162 419,4
Полтавська	23 118 890,0	43 897 714,6	47 103 443,5

Продовження табл.2.6

Рівненська	3 050 730,0	3 092 772,1	4 673 077,2
Сумська	16 340 974,8	8 461 682,5	10 383 139,0
Тернопільська	3 365 228,5	4 089 060,7	3 867 198,8
Харківська	22 261 367,5	42 167 842,2	34 733 355,5
Херсонська	3 016 477,5	4 492 152,6	1 818 152,7
Хмельницька	4 548 469,6	4 967 262,9	6 247 146,9
Черкаська	5 811 834,0	6 536 206,6	7 924 869,0
Чернівецька	2 142 472,1	2 308 736,9	2 860 331,8
Чернігівська	6 751 921,0	5 262 517,0	5 915 408,3

Джерело: [23]

Таким чином, найбільше податків сплачено у Полтавській, Дніпропетровській, Харківській, Львівській областях. Найменше податків сплачено у Луганській, Херсонській, Чернівецькій, Закарпатській областях.

Отже, проаналізувавши динаміку податкових надходжень в Україні визначили, що податки відіграють значну роль у формуванні бюджетів держави, оскільки за допомогою податків визначаються взаємини підприємців, підприємств усіх форм власності з державними та місцевими бюджетами, з банками, а також із вищими організаціями. Проведений аналіз бюджетної системи показує, що в сучасних умовах залишається тенденція формування доходів бюджету переважно за рахунок податків. Отже, створюючи певний фінансовий запас, держава створює сприятливі умови для вдосконалення власної економіки та спрямовує ці фінансові ресурси у вигляді дотацій громадянам, які потребують фінансової підтримки. Податкова система стає більш дієвим інструментом регулювання нових економічних відносин. Податки та збори з населення згладжують гостроту кризових моментів економіки держави й створюють стимули підвищення ефективності виробництва.

2.3. Аналіз податкових видатків на підприємстві

АТ КБ «ПриватБанк» − універсальний банк, орієнтований на роздрібний сектор, який активно просуває послуги малому та середньому бізнесу та

вибірково працює в корпоративному секторі. Банк здійснює свою діяльність на підставі ліцензії на здійснення банківських операцій, виданої Національним банком України (НБУ), з березня 1992 року; станом на 31 грудня 2022 року банк мав 26 філій та 1 690 операційних відділень в Україні, а також філію на Кіпрі. Головний офіс АТ КБ «Приватбанк» розташований за адресою: Україна, м. Дніпро, вул. Набережна Перемоги, 50.

АТ КБ «ПриватБанк» − найбільший універсальний міжрегіональний комерційний банк України, що спеціалізується переважно на платіжних операціях для фізичних та юридичних осіб усіх форм власності.

В аспекті встановлення подальших результатів дослідження доцільно провести аналіз фінансових результатів. Саме тому розглянемо особливості формування фінансових результатів в АТ «ПриватБанк» за 2021-2023 рр. на рис.2.11.

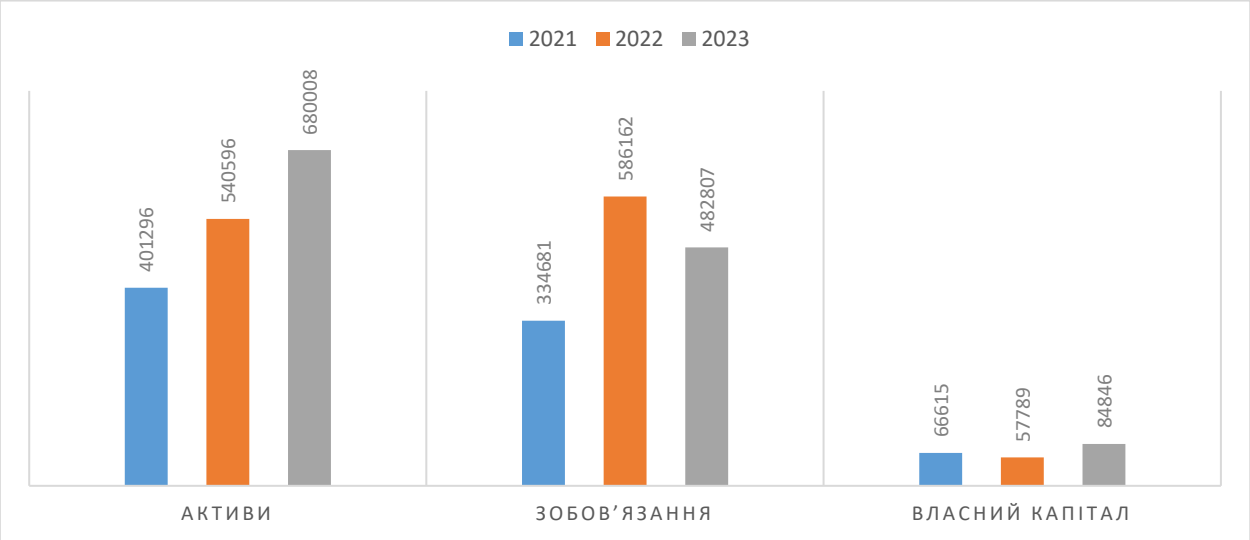

Рис.2.11. Показники фінансової діяльності банку АТ «ПриватБанк» за 2021-2023 рр., млн.грн

Джерело: [42]

Таким чином, проаналізувавши наведені показники виявили, що за аналізований період з 2021 по 2023 рік банк нарощував активи, вони зросли з 401296 млн. грн у 2021 році до 680008 млн. грн у 2023 році. Зважаючи на складні економічні умови діяльності банку у 2022 році, що пов'язане з

початком війни на території України рівень зобов'язань банку значно зріс з 3354681 млн. грн у 2021 році до 586162 млн. грн. У 2023 році ситуація стабілізувалась та рівень зобов'язань скоротився. До кінця 2023року «ПриватБанк» зміг наростити обсяг власного капіталу.

Також доцільно проаналізувати рівень прибутковості банку. Результати аналізу наведемо на рис.2.13.

Проаналізувавши наведені показники виявили, що показники дохідності АТ «Приват Банк» визначили, що у період з 2021 по 2023 рік спостерігалось збільшення чистого процентного доходу, у загальному рівень до кінця 2023 року даний показник зріс на 19704 млн. грн. Відзначимо, що прибуток за рік до кінця 2022 року зменшився на 4852 млн. грн. За 2023 рік прибутковість банку збільшилась на 7567 млн.грн.

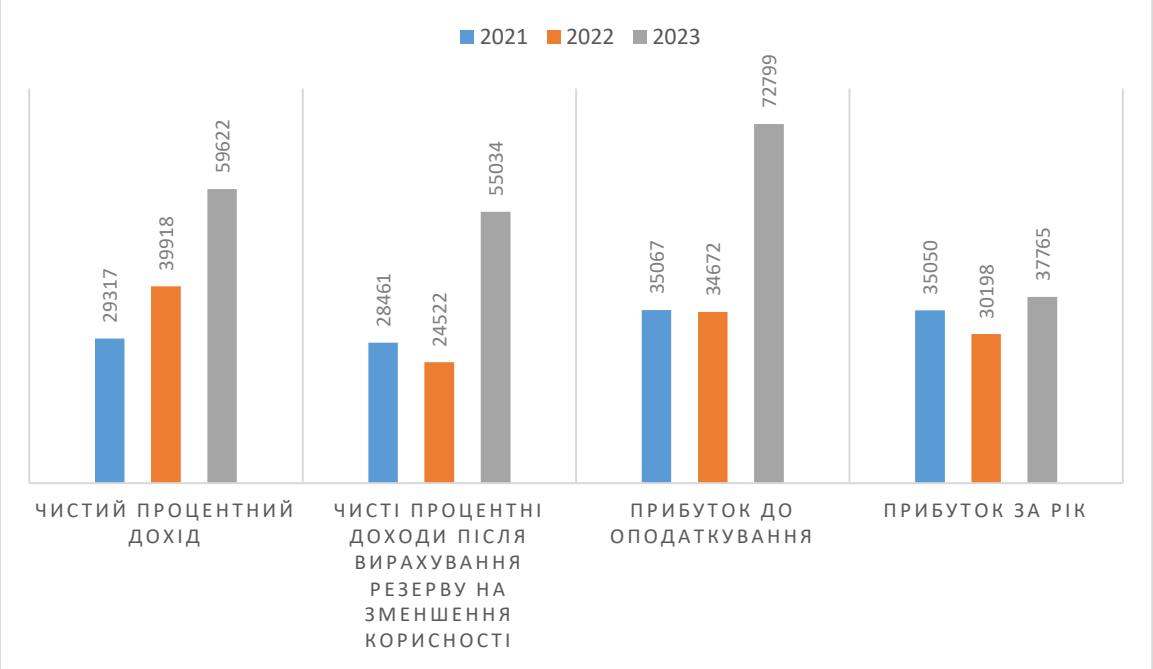

Рис.2.12. Прибутки та інший сукупний дохід банку за 2021-2023 рр., млн.грн

Джерело: [42]

Також проведемо розрахунки основних індикаторів фінансового стану АТ КБ «ПриватБанк» (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Основні індикатори фінансового стану АТ КБ «ПриватБанк» за 2021-2023 рр.

Показник	2021	2022	2023	Абсолютне відхилення (+,-) 2023 р. від		Відносне відхилення (%) 2023 р. від	
				2021	2022	2021	2022
Коефіцієнт надійності	0,102	0,128	0,19	0,088	0,062	186,27	148,43
Коефіцієнт автономії	0,093	0,113	0,168	0,075	0,055	180,64	148,67
Мультиплікатор власного капіталу	1,231	1,349	1,38	0,149	0,031	112,11	102,29
Коефіцієнт фінансового леверджу	9,4	7,83	5,6	-3,8	-2,23	59,57	71,51
Рентабельність власних коштів	0,02	0,47	0,71	0,69	0,24	3550	151,06
Рентабельність активів	0,002	0,02	0,01	0,008	-0,01	500	50
Рентабельність залучених коштів	0,002	0,014	0,115	0,113	0,10	5750	821,42

Джерело: розрахунок автора

Згідно з аналізом коефіцієнта надійності, нормативне значення цього показника є вищим за 0,05, і, згідно з проведеним дослідженням, його значення склало 0,102 у 2021 році, 0,128 у 2022 році та 0,19 у 2023 році. Відповідно зазначимо, що ці показники підтверджують високу капіталізацію банку. Коефіцієнт достатності капіталу показує, якою мірою активи банку можуть бути покриті його власними коштами в разі потреби. Його нормативне значення має становити не менше 0,09. Згідно з дослідженням, 2021 року цей показник становив 0,093, 2022 року - 0,113, а 2023 року - 0,168. Отже, даний показник підтверджує достатність власного капіталу у банку.

Коефіцієнт фінансового важеля показує обсяг позикових ресурсів, що використовуються для фінансування активів і власного капіталу банку разом узятих. За аналізований період цей показник знизився з 9,4 у 2021 році до 5,6 у 2023 році, що є позитивним фактором для банку, адже свідчить про зниження позикових ресурсів, які використовуються для фінансування активів банку.

Рентабельність банку зростає, тому можемо говорити про високу

ефективність його діяльності. Не зважаючи на погіршення у банківській сфері у 2022 році, банк зміг подолати кризу та більш детальніше враховує можливі ризики.

Також доцільно проаналізувати рівень прибутковості банку. Результати аналізу наведемо в табл.2.8.

Таблиця 2.8

Прибутки та інший сукупний дохід банку за 2021-2023 рр., млн.грн

№	Показник	2021	2022	2023	Абсолютне відхилення	
					22/21	23/22
1	Чистий процентний дохід	29317	39918	59622	10601	19704
2	Чисті процентні доходи після вирахування резерву на зменшення корисності	28461	24522	55034	-3939	30512
3	Прибуток до оподаткування	35067	34672	72799	-395	38127
4	Прибуток за рік	35050	30198	37765	-4852	7567

Джерело: [42]

Таким чином, проаналізувавши наведені показники дохідності АТ «Приват Банк» визначили, що у період з 2021 по 2023 рік спостерігалось збільшення чистого процентного доходу, у загальному рівень до кінця 2023 року даний показник зріс на 19704 млн. грн. Відзначимо, що прибуток за рік до кінця 2022 року зменшився на 4852 млн. грн. За 2023 рік прибутковість банку збільшилась на 7567 млн.грн.

У консолідованій фінансовій звітності АТ «Приват Банк» оподаткування показано відповідно до вимог законодавства України із використанням податкових ставок та законодавчих норм, які діяли або фактично були введені в дію станом на кінець звітного періоду. Витрати на сплату податку (доходи від повернення податку) включають поточні податки та відстрочене оподаткування та відображаються у складі прибутку чи збитку за рік, якщо тільки вони не мають бути відображені в інших сукупних доходах або безпосередньо у складі капіталу у зв’язку з тим, що вони стосуються операцій, які також відображені у цьому самому або іншому періоді в інших сукупних

доходах або безпосередньо у складі капіталу.

Таким чином, розглянемо динаміку сплати податків АТ «Приват Банк» в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

Сплата податку на прибуток за 2019-2023 рр., млн грн

Сплата податків	2019	2020	2021	2022	2023
Поточний податок	30	25	58	5 941	35 687
Відстрочений податок	0	0	0	1455	667
Витрати на сплату податку	30	25	58	4486	35 020

Джерело: [42]

Отже, АТ «Приват Банк» за 2019-2021 рр., сплачував в державу доволі небагато податків, а саме 30 млн.грн у 2019 році, 25 млн. грн у 2020 році та 58 млн. грн у 2021 році. У 2022 році банк АТ «Приват Банк» сплатив 4486 млн.грн, а у 2023 році колосальні 35020 млн. грн. Збільшення обсягу оплати податківв повязане в першу чергу зі зростанням прибутку банку, а також з зростанням державних податків.

РОЗДІЛ 3
ШЛЯХИ ЗБІЛЬШЕННЯ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ЗА РАХУНОК ПОДАТКОВОЇ СКЛАДОВОЇ

3.1 Іноземний досвід формування доходів державного бюджету

Державний бюджет будь-якої держави − це головний фінансовий документ країни, від якості складу якого залежить життя мільйонів людей. Будь-яка країна може зіткнутися з негативними наслідками форс-мажорних обставин.

У сучасних реаліях державний бюджет планується на трирічний період та спрямований на реалізацію ключових національних цілей та пріоритетів.

Аналізуючи механізм формування державного бюджету, доцільно використати досвід таких держав, як Сполучені Штати Америки (США) та Німеччина (ФРН).

Фінансова система США вважається найбільш розвиненою, яка являє собою сукупність державних та приватних фінансових інститутів. Бюджетний устрій цієї держави є федеративним, що складається з трирівневої системи: державний бюджет; бюджети 50 штатів, які є членами федерації; бюджети 12,7 тис. місцевих органів влади. За період XX та початку XXI ст. неодноразово проводилися зміни в бюджетному устрої США, особливо піддавався значним перетворенням саме державний бюджет країни. Зміни стосувалися розміру державного бюджету загалом, та його частка у структурі ВВП країни, структура доходів та витрат, також змінювалися система розподілу коштів, їх співвідношення у бюджетах штатів та місцевих органів влади [46].

Фактором успіху у розвитку національної економіки США вважається відновлення через інфраструктурні ініціативи. Інфраструктура держави є ключовим компонентом розвитку соціально-економічного добробуту. Складнощі у забезпеченості федеральними засобами виникають через той

факт, що практично вся громадська інфраструктура належить місцевим органам влади та штатам, а не державним органам.

Устрій Німеччини має свої особливості, характерні, переважно, для унітарних держав. Органи державної влади, при вирішенні соціальних питань, виходять не з мінімальних соціальних стандартів, а з принципу забезпечення рівного рівня життя всім жителів країни. У ФРН існують такі види бюджетів: державний, бюджети земель та бюджети громад. При цьому більшість нормативних правових актів відноситься до регулювання державного бюджету, що складає основу всієї бюджетної системи держави [49].

Зазначимо, що прибуткова частина бюджету США переважно формується за рахунок податків платників податків через прибутковий податок. Цікавим фактом є те, що у Сполучених Штатах Америки застосовується прогресивна система оподаткування, тобто, чим вищі заробітки, тим вищий відсоток за ними. Подивимося на плановий склад базових показників доходної частини бюджету США на період 2020 – 2029 рік (табл. 3.1), найбільш значущими пунктами у складі доходів є: прибутковий податок, податок на заробітну плату на фінансування бюджетних програм та податку на прибуток корпорацій.

Таблиця 3.1

Базові планові показники доходної частини державного бюджету США на 2021 – 2029 рр., $ млрд

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Доходи									
Прибутковий податок	1,906	1,986	2,078	2,176	2,281	2,512	2,743	2,851	2,978
Податки на зарплату	1,330	1,382	1,443	1,504	1,567	1,629	1,692	1,758	1,827
Корпоративний податок	292	319	358	399	428	427	409	426	428
Всього	3,834	4,004	4,200	4,439	4,637	4,946	5,244	5,437	5,664

Джерело [46]

Відповідно до наведених у таблиці даних приблизно 50% доходів бюджету становить прибутковий податок. За даними, поданими в табл. 3.1, видно, що податкова частина доходу планово буде збільшуватись з року в рік і це планується незважаючи на податкову реформу, що проводиться в США з 2018 р., яка передбачає зниження процентної ставки.

Розглянемо ще одну державу – Німеччину. Бюджетна система ФРН складається із трирівневої системи: державний бюджет, бюджети земель, бюджети общин. Доходи бюджетів утворюються за рахунок податкових надходжень та прибутків від фінансових монополій. Наприклад, доходами бюджету Німеччини є мита, акцизи, податок на вантажний транспорт, податки з обороту капіталу, страховий і вексельний податок, одноразові майнові та компенсаційні збори, додаткові збори до прибуткового податку та податок з корпорацій, а також збори щодо питань Європейських Співтовариств.

Відповідно до Положення про державний бюджет ФРН касове обслуговування здійснюється федеральними касами. У свою чергу федеральні каси здійснюють контрольну функцію за наявністю у бюджетного одержувача коштів, затверджених відповідно до порядку встановлених бюджетних асигнувань. Головні розпорядники бюджетних коштів здійснюють контроль за веденням операцій з коштами федерального бюджету, а також за їх цільовим використанням [48].

Формування річного звіту здійснює орган – Компетенц-центр, який є структурним підрозділом Федерального міністерства фінансів Німеччини. Рахункова палата ФРН розглядає звіт про виконання федерального бюджету. За підсумками розгляду звіту проводиться конференція щодо оцінки виконання федерального бюджету. Далі – фінансовий документ направляється до Комітету парламентського контролю. За результатами розгляду річного звіту приймає рішення Бундестагом та Бундесратом про затвердження. Звіт про виконання бюджету законом не затверджується, після затвердження цей звіт розміщується на офіційному ресурсі Міністерства фінансів Німеччини.

Уряд Німеччини інвестував рекордні кошти у 2019 р. з метою забезпечення соціально-економічного зростання та підвищення добробуту в майбутньому. Цільові показники передбачали щорічні інвестиції у розмірі €39.6 млрд до 2023 р., сюди включались, зокрема, інвестиція в інфраструктуру, освіту, житлову сферу, наукові дослідження та розробки. У сукупності загальні інвестиції у період 2020 – 2023 рр. загалом мають розмір €158 млрд. Дані показники відображені у табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Основні показники державного бюджету Німеччини на 2018 – 2023 рр., млрд €

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Витрати	347,9	356,4	362,6	366,1	371,8	375,1
% до попереднього року	-	+2,4	+1,7	+1,0	+1,6	+0,9
Доходи	347,9	356,4	362,6	366,1	371,8	375,1
% до попереднього року	-	+2,4	+1,7	+1,1	+1,5	+0,9
у т.ч. податкові надходження	322,4	325,5	328,6	337,5	348,8	360,2
% до попереднього року	-	+0,9	+0,9	+2,7	+3,3	+3,2
Інвестиції	38,1	38,9	39,6	39,6	39,6	39,6
% до попереднього року	-	+2,0	+1,7	0	0	0

Джерело [48]

Відповідно до наведених даних таблиці планується зростання розміру бюджету Німеччини.

Наочно зміни державного бюджету відображені на рис.3.1.

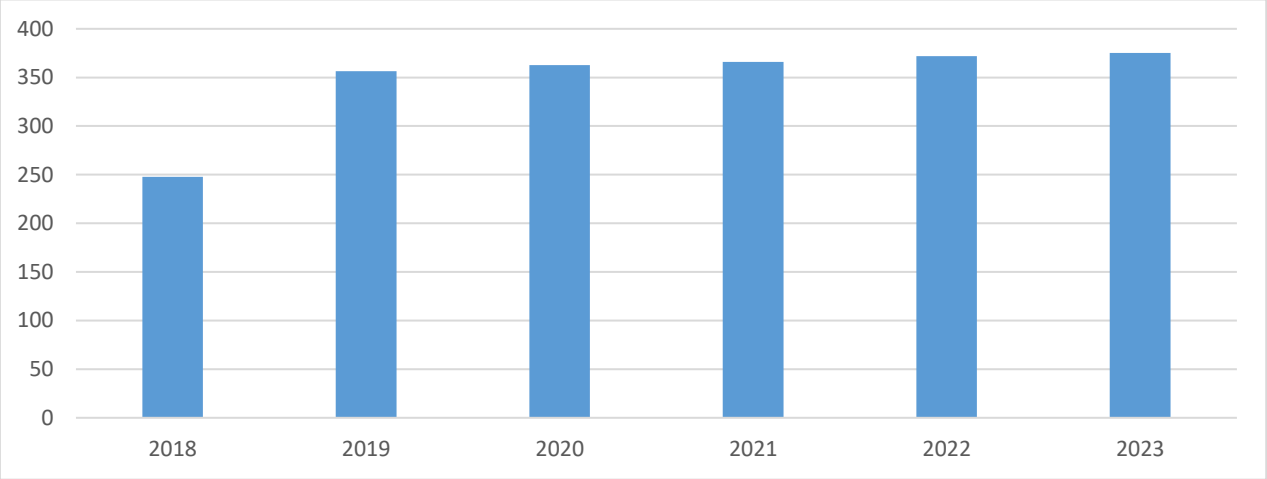

Рис.3.1. Зміни розміру доходів федерального бюджету Німеччини з 2018 до 2023 р., у млрд євро

Джерело [48]

Структура доходів бюджету Німеччини станом на 2023 р. виглядала так: найважливішим у формуванні бюджету вважаються податки, що розподіляються між федерацією, землями та комунами – порядку 76.6% від суми бюджету, другим гігантом за розмірами наповнюваності бюджету вважаються федеральні податки – 23.5%, інші: розвитку державних закупівель, розвиток системи внутрішнього аудиту та фінансового контролю, а також підвищення ефективності та прозорості бюджетного процесу.

Враховуючи досвід зарубіжних країн та високу значущість податкових доходів у формуванні доходної частини консолідованих бюджетів, всі держави прагнуть збільшення податкових надходжень. З цією метою часто застосовується підвищення податкового навантаження – зростання податкових ставок та кількості стягуваних податків. Однак такі заходи часто ведуть до придушення економічної активності і, зрештою, можуть призвести до скорочення податкових доходів.

У зарубіжних країнах є певний позитивний досвід побудови ефективної системи оподаткування, спрямованої на підтримку та розвиток організацій, як малого та середнього бізнесу, так і великих корпорацій та холдингів []. У

зв'язку з чим видається вкрай актуальним аналіз зарубіжного досвіду оподаткування організацій, порівняння зарубіжного досвіду оподаткування з українським, виявлення загальних рис та можливість запозичення у вітчизняну практику.

Податок на прибуток організацій є одним з основних бюджетоутворюючих податків у податковій системі багатьох країн світу Згідно чинного податкового законодавства, його оподатковувана база торкається численних аспектів господарської діяльності підприємства. Розглядаючи практику закордонних країн у галузі оподаткування прибутку підприємств та організацій, слід зазначити, що за кордоном корпораційним податком оподатковуються всі акціонерні товариства, а також кооперативи, страхові компанії, установи, підприємства, створені з одержання прибутку тощо.

По даному виду податку в закордонному законодавстві ряду країн (США, Німеччина, Франція) передбачені численні пільги та складний механізм сплати. Цей податок передбачає широкий спектр пільг і має достатньо складний механізм обчислення та сплати. Щоб проаналізувати подібності та відмінні риси механізму оподаткування прибутку організацій України від зарубіжних країн, досліджуємо податок, що розглядається (прибутковий податок з корпорацій) у країнах окремо. Ставки, за якими стягується цей податок у різних країнах, представлені у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Порівняльний аналіз податкових ставок з податку на прибуток в Україні та зарубіжних країнах, %

Країна	Податкова ставка по податку на прибуток	Країна	Податкова ставка з податку на прибуток
Австралія	45	Нідерланди	25,8
Австрія	24	Україна	18
Бельгія	50	Португалія	31,5
Болгарія	10	США	34

Продовження табл.3.3

Великобританія	33	Туреччина	28
Німеччина	29,9	Франція	28
Іспанія	25	Швейцарія	12-28
Канада	25	Японія	5-55

Джерело [33]

Як видно з наведеної вище таблиці, високі ставки прибуткового податку характерні для Японії та країн Європи, наприклад, Німеччина, Іспанія. Нижчі ставки встановлені в таких країнах як Болгарія. Як відомо, основна ставка податку на прибуток організацій в Україні встановлено у вигляді 18 %. Загалом для України ставка з податку на прибуток організацій є оптимальним, якщо порівнювати із зарубіжними країнами, оскільки він займає приблизно середнє значення.

Не менш важливим та значним податком виступає податок на майно. Порівняльний аналіз оподаткування майна організацій різних країн, що мають схожі економічні показники та фактори, можна провести за кількістю об'єктів оподаткування та часткою надходжень від податку на майно до бюджетів проти величиною загальних податкових доходів.

Наприклад, штат Нью-Йорк отримує близько 40 % свого бюджету від надходжень з податку нерухомість. В американському штаті Нью-Йорк об'єктом оподаткування є цілком майновий комплекс, який включає в себе і землю, і саму будівлю або будову, що знаходиться на цій землі. Також велику роль відіграє методика оцінки об'єктів майна, яке безпосередньо формує податкову базу.

Майнове оподаткування у Канаді відбувається за рахунок загального податку на нерухомість за вартістю об'єктів, що визначається кожен рік сукупною ринковою вартістю землі та будівель, що знаходяться на ній.

Індивідуальні ставки застосовуються до різних видів майна. Дані ставки змінюються в залежності від запланованих витрат бюджету та вже існуючої

податкової бази. Влада визначає ставки майнового податку на нерухомість у кожній провінції самостійно.

Великобританія застосовує практику оподаткування нерухомості при допомоги одного загального податку у разі ознак підприємництва. У даному випадку вартість, оподатковувана, визначиться приблизною річною. сумою плати за оренду цього майна [22,с.151].

На відміну від Великобританії, Франція розділяє кластер оподаткування нерухомого майна на три різні види податків. Вони залежать від наявності будівель або будівель у власності підприємства, а також факту використання даного нерухомого майна у виробничих цілях.

Досліджуючи західну систему оподаткування малого бізнесу у закордонних країнах, слід зазначити, що вона має цілісний характер при наданні податкові пільги, тобто податкова база для всіх підприємств визначається однаково. В українській практиці широко використовуються знижені ставки оподаткування, що робить податкову систему роз'єднаною. На практиці існуючі податкові пільги, що полегшують становище підприємців, які займаються продажем товарів, наданням послуг та наданням робіт для населення [25,с.191].

Істотною пільгою для розвитку малого підприємництва виступає зниження ставки прибуток організації. Знижені ставки податку на прибуток вводяться як підвищення ефективності податкової політики цих чи інших країн.

Так, у США на федеральному рівні розвинена прогресивна система оподаткування. Максимальна ставка податку на прибуток досягає там 34%, для дрібніших і середніх підприємств передбачено законодавством низькі ставки (15 та 25%). Також існують податкові відрахування, які надаються при досягненні виручки меншого порога.

Порівнюючи українську практику оподаткування великих організацій, зазначимо, що податкове навантаження на великі та середні підприємства практично у 4 рази вище, ніж у США. У зв'язку з чим можна зробити висновок,

що подібний бізнес не може стати локомотивом для економіки країни. Експериментальні дані свідчать про те, що для одного і того ж підприємства в Україні та США податкове навантаження буде різним. При цьому сума податків, яку необхідно сплатити до бюджету України у 4 рази більше, ніж у США [30,с.156].

Загалом можна відзначити, що в умовах постійного пошуку нових шляхів поповнення доходів бюджету зарубіжні країни постійно здійснюють податкові реформи, зокрема у сфері оподаткування організацій. Проводячи аналогію податкової політики в Україні та проведеними реформами в галузі оподаткування у країнах, слід зазначити, що вітчизняні новації у сфері оподаткування загалом відповідають світовим трендам у цій сфері як за рівнем податкових ставок, так і за порядком формування податкової бази.

3.2 Сучасні стратегії підвищення податкових надходжень

У діяльності України податкова політика завжди займала значне місце, а історично функція стягування податків є однією із основних першочергових умов існування держави, цивілізованого і динамічного розвитку суспільства. При цьому соціально-економічний розвиток суспільства визначає форми та методи фіскальної політики. Необхідно відзначити, що система та механізми регулювання соціально-економічного стану країни за допомогою податкового законодавства все ще далекі від досконалості.

З метою ефективної реалізації Україною своєї податкової політики необхідно, щоб платники податків були задоволені своєю податковою системою. Вирішення цього завдання було покладено на уряд, який, крім визначення оптимальних податкових ставок, також приділяв особливу увагу державному управлінню, яке може мати безпосередні наслідки для платників податків. З огляду на те, що податкові надходження є основним джерелом доходу кожної держави, тобто існує позитивна кореляція податкових надходжень із валовим внутрішнім продуктом країни, особливе значення має

вивчення чинників, які впливають податкові надходження. Дотримуючись політики оптимальних державних доходів, держава заохочує зростання та розвитку. У довгостроковій перспективі саме податкові надходження визначатимуть зростання та розвиток країни [36,с.90].

Державне управління один із визначальних чинників, які можуть мати істотні наслідки рівня податкових надходжень держави. Податкова політика України є важливим фактором, що визначає зростання та розвиток держави. З одного боку, податки є основою для забезпечення податкових надходжень, які фінансує уряд за рахунок державних витрат. Якщо держава не надасть достатніх коштів для реалізації цієї програми, інвестиції держави будуть значно меншими. З іншого боку, податки є фактором, який також має міжнародний характер.

Відповідно, залежно від концепції податкової політики, також буде виражена міжнародна податкова конкуренція. Найважливішим інструментом, який відбиває міжнародний характер податкової системи, є диференційовані податкові ставки у межах різних податкових систем. Зокрема, увага звертається на країни, в яких діють мінімальні податкові ставки, які ускладнюють збирання прибуткового податку з фізичних та юридичних осіб у країні, оскільки вони ініціюють рух капіталу на заключному етапі. Податкові надходження є основним джерелом доходу кожної держави. Дотримуючись політики оптимальних державних доходів, держава стимулює зростання та розвитку.

Аналіз чинної практики з податкового адміністрування в Україні за останнє десятиліття дозволяє зробити висновок про основні напрямки її розвитку:

- перший, спрямований на поповнення бюджету;
- другий, що забезпечує ефективну та якісну взаємодію платників податків та податкових органів.

Останні зміни в податковій політиці України відображають загальні тенденції цифровізації і все більшого впровадження технологій і автоматизації

оподаткування відповідно з сучасними можливостями, вимогами та прийнятою програмою цифровізації, тим самим реалізуючи всі три напрями розвитку податкового адміністрування. Впровадження цифрових технологій у оподаткування сприяє зростанню ефективності та прозорості податкової системи, виникненню нових механізмів податкового адміністрування, передачі даних, трансформації складу та структури податків, напрямів та способів реалізації податкової політики. Розширювані повноваження податкових органів щодо доступу до даних різних джерел дозволяють значно підвищити збирання податків і ефективність податкового контролю, що сприяє результаті реалізації економічної політики держави на макро-, мезо- і мікрорівнях [18,с.19].

Спостерігається трансформація Державної Податкової Служби України у цифрову сервісну компанію здатну забезпечити адміністрування з високим рівнем надійності та ефективності та найвищих стандартів наданих послуг, сприяла виникненню нових інструментів та нових завдань податкової політики, що впливають на розвиток та якість податкового адміністрування як у національних, так і міжнародних масштабах.

Центральне місце у податковому адмініструванні займає податковий контроль, що дозволяє здійснювати своєчасне виконання платниками податків своїх податкових зобов'язань, що найважливішою умовою раціонального функціонування податкової системи.

Актуальність підвищення якості податкового контролю нині зростає у зв'язку з необхідністю збільшення доходної частини бюджету держави. Ключовою умовою проведення успішного податкового контролю є ефективність податкових перевірок.

Ефективність контрольної діяльності податкових органів передбачає досягнення найкращих результатів із використанням найменшого обсягу ресурсів. На показник ефективності впливають вибір форм, методів, інструментів та прийомів проведення податкового контролю. Правильне

поєднання даних факторів дозволяє з мінімальними витратами досягти максимального результату під час проведення контролю [14,с.297].

У межах розвитку автоматизації податкового адміністрування в Україні можна назвати також такі направления:

- розміщення інформації про платників податків у вільному доступі, дозволяє компаніям отримати повну якісну інформацію про контрагентів у режимі онлайн, а у разі виникнення спірних ситуацій, використовувати як доказову базу обґрунтування належної обачності;
- реалізація спеціального податкового режиму «Податок на професійний дохід» на базі цифрової платформи в мобільному додатку «Мій податок», спрямована на легалізацію доходів осіб, які не зареєстровані як індивідуальні підприємці, але на постійній основі одержують прибутки.
- функціонування Єдиного реєстру суб'єктів малого та середнього підприємництва (далі – МСП), що електронно надає статус суб'єкта МСП.
- реалізація на сайті ДПС України особистих кабінетів платників податків. «Особистий кабінет фізичної особи» дозволяє здійснювати моніторинг заборгованості з податків та зборів, складати податкові декларації, відстежувати результати перевірки. «Особистий кабінет юридичної особи» дозволяє отримувати актуальну інформацію про нараховані та сплачені податки, заборгованості та переплати за ними, отримувати виписки за розрахунками з бюджетом, надсилати запити та відслідковувати рішення за ними.
- сервіс «Прозорий бізнес», що дозволяє отримати комплексну інформацію про платника податків, оцінити його діяльність, податкове навантаження, виявити недостовірні відомості, оцінити ризики оптимізувати податки;
- додаткові послуги у вигляді вибору податкових режимів та застосування податкового калькулятора, що розраховують податкове

навантаження, формують платіжні документи, що дозволяють перевірити коректність заповнення первинних документів та зробити розрахунок податкових платежів..

В процеси змін у податковому адмініструванні та цифровізації його інструментів необхідно враховувати низку проблем:

- технічні збої електронних сервісів, внаслідок чого виникає відповідальність та подальші санкції у зв'язку з порушеннями термінів подання звітності в електронному вигляді, відповідальність за порушення способів та формату надання звітності;
- правовий статус технічних посередників передачі електронних даних та звітності (інформаційно-технічних служб та їх співробітників);
- відкритість, доступність та ступінь захищеності конфіденційних цифрових даних;
- підвищення податкового навантаження у зв'язку із зміною податкових баз та переглядом ставок за деякими податками;
- несвоєчасне відображення інформації та відомостей у сервісах.

Отримані податковими органами дані з різних джерел у вигляді застосування ІТ-технологій використовуються для податкового регулювання прямо чи опосередковано, тобто для забезпечення збирання податкових платежів, податкового контролю, коригування та реалізації економічної політики держави та регіонів.

Державна податкова служба України має продовжувати роботу над скороченням документообігу, спрощенням податкової звітності, податкового адміністрування та взаємодій з платниками податків, а саме:

- прощенням процедур реєстрації платників податків;
- заявним порядком отримання пільг;
- поданням документів в один податковий орган;
- скасуванням декларацій та запровадженням повідомлень про нараховану суму;

– розширеним форматом подання документів в електронному вигляді та отриманням даних про платника податків у рамках взаємодії між системами та ін.

Аналіз інноваційних інструментів податкового адміністрування, що застосовуються в практичній діяльності податкових органів, демонструє активний розвиток і безперервне вдосконалення електронних сервісів, що істотно підвищують ефективність податкового адміністрування і сприяють зростанню рівня податкової грамотності та культури, а також самосвідомості платника податків.

Як кінцева мета перетворень податкового адміністрування ДПС України, безсумнівно, можна виділити невідворотність санкцій за порушення податкового законодавства та формування зрозумілого податкового середовища з ухилом на стимулювання сумлінності та «прозорості» платників податків, орієнтованість на підвищення комфортності умов податкового адміністрування та зниження витрат для сумлінного бізнесу.

З метою реалізації курсу на підвищення ефективності податкового адміністрування в Україні з дотриманням фіскальних та економічних інтересів необхідний баланс розпорядчих фіскальних заходів та заохочувальних стимулюючих заходів з одночасним посиленням контролю, зокрема суб'єктів, які застосовують агресивні схеми ухилення від оподаткування.

Таким чином, подальший розвиток інструментів податкового адміністрування в Україні для підтримки курсу стабільного зростання ефективності діяльності податкових органів необхідно здійснювати у таких напрямках:

– розробка єдиного організаційно-правового механізму податкового адміністрування, що включає інноваційні інструменти, що активно розробляються та впроваджуються в умовах стрімкого розвитку цифрових технологій та трансформації контрольно-наглядової діяльності держави; залучення платників податків до процесів добровільного виконання

податкових зобов'язань та відмови від використання агресивних схем ухилення від оподаткування;

– збереження курсу на скорочення звітності та спрощення процедур податкового адміністрування як для платників податків, так і для податкових органів за допомогою вдосконалення застосовуваних автоматизованих систем;

– підвищення кваліфікації податкових інспекторів з метою розвитку необхідних компетенцій для ефективного застосування можливостей IT-технологій, спрямованих на оцінку податкових ризиків; виявлення нових схем ухилення від виконання податкових зобов'язань.

У свою чергу, платники податків повинні зробити належну обачність з урахуванням тенденцій розвитку нових інструментів податкового адміністрування та у подальшій роботі:

– своєчасно попереджати та виключати податкові ризики, пов'язані зі змінами у податковому адмініструванні;

– не допускати досягнень критеріїв виїзних податкових перевірок та вміти правильно діяти під час податкових перевірок;

– вміти аргументовано захищатись від звинувачень у несплаті податків, своєчасно коригувати облікову політику з метою податкового обліку;

– відстежувати нові тенденції та напрями податкової реконструкції;

– грамотно та своєчасно враховувати доходи та особливо витрати, зокрема пов'язані з пандемією коронавірусу;

– розуміти та застосовувати принципи перевірки контрагентів;

– вести безризикове планування податку на прибуток та ін.

Отже, інноваційні інструменти податкового адміністрування та засоби контролю над платниками податків дозволяють підвищувати збирання податків та забезпечувати виконання податкових зобов'язань навіть при спаді економічну активність. Цифрова реальність зобов'язує платників податків сумлінно та з високим ступенем відповідальності виконувати обов'язки з обчислення та сплати податків, підвищуючи податкову дисципліну. Розуміння

революційних процесів, що відбуваються у оподаткуванні, особливо актуальне для мінімізації податкових ризиків платників податків. Державна податкова служба України створює умови, у яких платнику податків вигідно сумлінно вести діяльність, заробляючи репутацію, що забезпечує можливості налагодження ділових зв'язків із сумлінними контрагентами та чесно взаємодіяти з державою.

3.3. Напрями удосконалення податкової системи України

У найближче десятиліття українська податкова система зіткнеться з масштабними викликами, зумовленими як об'єктивними факторами: суттєвою залежністю економіки від зовнішньоторговельної кон'юнктури, виснаженням багатих та сприятливо розташованих родовищ корисних копалин та відповідним подорожчанням їх видобутку на нових родовищах, старінням населення, так і рядом прийнятих рішень у галузі бюджетної та податкової політики: зростанням видаткових зобов'язань бюджету за рахунок національної оборони та правоохоронної діяльності, безсистемним наданням податкових пільг та звільнень, структурою податкової системи та конструцією окремих податків, що не забезпечують достатню пропесивність та ефективність оподаткування та ін.

З урахуванням проблем та викликів, що стоять перед вітчизняною податковою системою, можуть бути виділені три цілі її реформування:

- збалансованість бюджету;
- підвищення справедливості та ефективності оподаткування;
- розподіл повноважень між державними та регіональними органами влади у сфері фінансів [25,с.218].

Більше значення державного боргу в умовах серйозної залежності доходів бюджету від кон'юнктури світових ринків сировини та енергоносіїв, що швидко змінюється, видається небажаним. Тому, якщо темпи

реструктуризації, скорочення бюджетних видатків і проведення відповідних реформ будуть нижчими, ніж необхідно, підвищення податків для забезпечення фіскальної стабільності може виявитися неминучим. Водночас підвищення податків є вкрай небажаним, оскільки воно може погіршити позиції вітчизняної економіки в міжнародній податковій конкуренції та негативно позначитися на інвестиційному кліматі й економічному зростанні. Однак у тих випадках, коли соціальні та політичні міркування перешкоджають неефективному скороченню видатків, підвищення податків може бути кращим за бюджетне емісійне фінансування, що може збільшити державний борг понад безпечні межі та спричинити макроекономічну нестабільність [21,с.193].

Відповідно до закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України» та інших законів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у період дії воєнного стану, у 2025 році відбулися суттєві зміни у податковому законодавстві. Відчують ці зміни на собі як звичайні громадяни, так і підприємці, а також фінансові установи.

Основні зміни стосуються військового збору та податкових зобов'язань. Наразі військовий збір становить 5% від заробітної плати. Ставка податку на доходи фізичних осіб не змінилася, і для звичайного працівника, який працює на підприємстві, вона становить 18%. Так, із заробітної плати звичайного найманого працівника будуть утримувати 23%.

Які податки потрібно платити в Україні 2025 року з мінімальної зарплати:

- 5% від 8000 грн – це 400 грн, розмір військового збору.
- 18% від 8000 грн – 1 440 грн, ПДФО.

Тобто загальна сума, яку будуть утримувати з мінімальної зарплати, – 1 840 грн. Так, людина, яка працює за мінімальну заробітну плату, на руки отримає 6 160 грн.

Якщо ж людина працює за 20 000 грн, то в такому разі вона буде змушена заплатити 1 000 грн військового збору, а також 3 600 грн ПДФО. Отже, загальна сума податків − 4 600 грн. На руки людина отримає 15 400 грн.

Змінено базову (основну) ставку податку на прибуток з 18 на 25 відсотків для фінансових установ (крім страховиків).

Якщо балансування бюджету вимагатиме підвищення податків, що, підкреслимо ще раз, вкрай небажано, то найбільш раціональною мірою є збільшення ставки ПДВ. Це пояснюється тим, що, по-перше, збільшення податків на споживання (і ПДВ, зокрема) надає менший спотворюючий вплив на процеси в економіці порівняно зі зростанням оподаткування праці та капіталу. Крім того, оскільки експорт оподатковується ПДВ за нульовою ставкою, зростання основної ставки ПДВ не знижує міжнародну конкурентоспроможність українських товарів.

По-друге, надходження ПДВ у порівнянні з іншими податками менш схильні до коливань у зв'язку з кон'юнктурою світових ринків , таким чином, підвищення ставки цього податку відповідає задачі збільшення структурної складової української податкової системи та зниження тим самим ризику, пов'язаного із залежністю вітчизняної економіки від зовнішньоторговельної кон'юнктури.

Додаткову можливість збільшення доходів бюджету може дати підвищення ставки податку на доходи фізичних осіб із збереженням плоскої шкали оподаткування. Підвищення ставки цього податку дає збільшення податкових надходжень на 0,6 − 1,2 % ВВП.

Для збільшення податкових доходів бюджету, крім зазначених, можуть бути вжиті інші заходи: зокрема збільшення рентної плати за користування надрами та більш швидке, ніж передбачене урядовими планами, підвищення акцизів на тютюн та алкоголь.

Розглянуті напрями підвищення податків можуть бути реалізовані лише як крайній, вимушений захід, якщо інші можливості запобігання макроекономічній нестабільності вичерпані. Якщо ж реструктуризація

бюджетних видатків, підвищення їх ефективності дозволить знизити податки, тобто здійснювати це доцільно за рахунок зниження тарифів страхових внесків на обов'язкове соціальне страхування працівників. Високе навантаження на фонд оплати праці знижує конкурентоспроможність вітчизняної економіки [25,с.146].

Перехід до єдиної ставки податку додану вартість. Перехід до єдиної ставки ПДВ, тобто відмова від пільгової ставки цього податку, може сприяти підвищенню справедливості та ефективності оподаткування. По-перше, знижена ставка ПДВ − регресивна пільга, від неї більше виграють групи споживачів із високими доходами. По-друге, наявність пільгової ставки ускладнює податкове адміністрування та виконання податкового законодавства (зокрема, тягне за собою необхідність вести роздільний облік з ПДВ). Разом з тим слід зазначити, що, незважаючи на загальновизнаність зазначених недоліків, у переважній більшості країн пільгова ставка ПДВ на даний час застосовується.

Скасування пільгової ставки ПДВ спричинить необхідність розробки та впровадження компенсуючих механізмів, оскільки пільгова ставка податку в основному застосовується для соціально значущих товарів.

Наприклад, незалежний оцінювач може визначити вартість оподатковуваного майна, але податковим органам доцільніше провести розширену оцінку за певними формальними критеріями з урахуванням кадастрової оцінки майна. Основна проблема полягає у виборі методу оцінки, здатного відобразити різну вартість об'єктів різної якості за розумних витрат. Слід мати на увазі, що для забезпечення оцінки нерухомості для цілей оподаткування важливим є не точний збіг оціночної вартості податкової бази з ринковою вартістю об'єкта, а правильне визначення відносного рівня цін на таку нерухомість, оскільки абсолютна вартість нерухомості сильно коливається протягом бізнес-циклу [33,с.57].

Збільшення ставок акцизів на тютюн та алкоголь. У частині акцизного оподаткування доцільно суттєво збільшити ставки акцизів на тютюн та

алкоголь. Величина акцизу на вказані види товарів має згодом наблизитися до середньоєвропейського рівня. Підвищення акцизів на тютюнові вироби та алкоголь має супроводжуватися прийняттям низки супутніх рішень, що перешкоджають розповсюдженню контрабандної та контрафактної продукції на внутрішньому ринку, зокрема спрямованих на посилення контролю за роздрібним продажем без сплати акцизу на території України та посилення відповідальності за це.

Екологізація податкової системи. Слід модернізувати систему існуючих нормативів впливу на довкілля (гранично допустимі концентрації, гранично допустимі викиди, тимчасово узгоджені викиди). Дозволи на викиди повинні видаватися підприємствам виходячи із встановлених на основі оцінки ризику здоров'ю населення від забруднення довкілля нормативів впливу. Плату за дозволи на викиди має бути доповнено штрафними платежами за перевищення встановлених викидів. Аналогічні заходи доцільно застосовувати до регулювання скидів у водоймища та розміщення шкідливих відходів.

Введення у бюджетний процес етапу оцінки податкових видатків бюджету. Введення в бюджетний процес етапу оцінки податкових видатків бюджету та відповідна оптимізація надання податкових преференцій здатні зробити істотний внесок у збільшення справедливості та ефективності оподаткування. Податкові пільги та звільнення роблять податкову систему менш справедливою, оскільки завдяки пільгам одні особи сплачують менше податків, ніж інші особи з такими самими доходами, крім того, пільги часто мають регресивний характер. Надання податкових пільг та звільнень тягне за собою зростання витрат на податкове адміністрування та виконання вимог податкового законодавства − отже, податкова система функціонує менш ефективно.

Регулярне оцінювання податкових видатків бюджету та публікація звітів про них дає змогу повернутися до принципу «широка податкова база − низькі податкові ставки», що був одним з основних із моменту ухвалення Податкового кодексу. Податкова політика має передбачати регулярний аналіз

раніше запроваджених пільг, оцінку їхньої ефективності відповідно до поставлених цілей і ухвалення за підсумками цього рішення щодо продовження або скасування пільг [37,с.241].

Крім того, слід припинити практику надання податкових пільг без всебічної оцінки їхнього впливу на доходи бюджету, вибір платників податків та інші процеси в економіці, а також узгоджувати запровадження податкових пільг із бюджетними прогнозами, що ґрунтуються на песимістичних макроекономічних прогнозах.

Проведений аналіз податкової системи, що випливає з цілей її реформування та відповідних заходів податкової політики на середньострокову перспективу, дозволяє зробити такі висновки.

По-перше, за рахунок реструктуризації та підвищення ефективності бюджетних видатків можливо уникнути підвищення податків. Підвищення податків − вкрай небажаний захід, здатний погіршити позиції економіки у міжнародній податковій конкуренції та негативно впливати на інвестиційний клімат та економічне зростання.

По-друге, необхідне підвищення рівня ефективності та справедливості оподаткування за рахунок реалізації низки заходів в галузі бюджетно-податкової політики та адміністрування. Ці заходи дозволять покращити якісні характеристики вітчизняної податкової системи і тим самим вплинуть на загальну економічну активність.

По-третє, через об'єктивні обмеження, викликані вкрай нерівномірним розподілом податкової бази та податкових доходів за територіями у нашій країні суттєво ускладнено. Водночас може бути вжито низку заходів у податковій системі, спрямованих на збільшення джерел податкових надходжень у регіонах, зокрема реформування оподаткування нерухомості, збільшення ставок акцизів на алкоголь, скасування пільг з податку на майно організацій тощо.

ВИСНОВКИ

Визначивши сутність Державного бюджету визначили, що бюджет як основний інструмент первинного розподілу та подальшого перерозподілу національного доходу є важелем ринкових перетворень. Основними джерелами фінансування бюджету розвитку є: запозичення із внутрішніх та зовнішніх джерел на інвестиційні цілі; частина доходів державного бюджету від використання та продажу державного майна; доходи державного бюджету від використання та приватизації державного майна, створеного в результаті фінансування інвестиційних проектів за рахунок коштів бюджету розвитку; поворотна, безповоротна та надзвичайна надходження до бюджету бюджетних інвестиційних асигнувань, раніше наданих на основі відрахувань частини доходів державного бюджету від інвестування коштів бюджету розвитку

Розкривши поняття та види податків, їх класифікацію визначили, що податки – це грошові відносини, які складаються у держави з юридичними та фізичними особами у зв'язку з мобілізацією фінансових ресурсів до централізованих грошових фондів. Основними функціями податку слід зазначити: фіскальну; регулюючу; контрольну; розподільчу.

Дослідивши проблеми формування доходної частини державного бюджету визначили, що доходна частина державного бюджету – одна із ключових складових державного фінансового механізму. Це сукупність всіх надходжень, які направляються до державного бюджету та є основою для його формування та функціонування. Складність формування та управління доходною частиною бюджету посилюється низкою несприятливих чинників, такими факторами, насамперед, є: нерівномірний розвиток економічної бази регіонів, територій; суттєві відмінності в транспортній та соціальній інфраструктурі; надмірна централізація планування та контролю розподілу бюджетних коштів; нездатність врахувати всі особливості та проблеми конкретного регіону державним центром. Ще одна з найважливіших проблем пов'язана з прогнозуванням та плануванням доходів державного бюджету, у

зв'язку з тим, що при формуванні доходної частини бюджету не використовуються багатьма головними адміністраторами затверджені методики.

Провівши аналіз структури доходів Державного бюджету України визначили, що в структуру Державного бюджету України включні податкові надходження, неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом, кошти від закордонних країн і міжнародних організацій, цільові фонди та офіційні трансферти. Так у 2020 році розмір доходів склав 1076016,7 млн. грн, у 2021 році зросли до 129685,2 млн. грн, не зважаючи на складну економічну ситуацію у 2022 році, доходи зросли ще до 1787395,6 млн. грн, а вже до кінця 2024 року склали 3122713,4 млн.грн.

Проаналізувавши формування доходів Державного бюджету за рахунок податкових надходжень визначили, що спостерігаємо стійку динамку зростання розміру податкових надходжень. Бачимо, що за період 2020-2021 р. ввідбулось зростання показника з 851115,6 млн.грн до 1107090,9 млн.грн. Динаміка була б і далі позитивна, але у 2022 році відбулось повномасштабне вторгнення росії на території України, внаслідок чого відбулось значне скорочення надходжень податків до бюджету. У загальному показник скоротився до 949764,4 млн.грн. Починаючи від середини 2022 року ситуація в Україні більш менш стабілізувалась, тому вже з 2023 року спостерігається нарощення обєму податкових надходжень до розміру 1203544,1 млн.грн, а вже у 2024 році даний показник досяг рівня 1647189,6 млн.грн. В структуру податкових надходжень входять податки на доходи, прибуток та збільшення ринкової вартості, рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів, внутрішні податки на товари та послуги, податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції, збори на паливно-енергетичні ресурси та інші податки та збори. Основну частину податкових надходжень включають саме внутрішні податки на товари та послуги.

Провівши аналіз податкових видатків на підприємстві визначили, що АТ «Приват Банк» за 2019-2021 рр., сплачував в державу доволі небагато

податків, а саме 30 млн.грн у 2019 році, 25 млн. грн у 2020 році та 58 млн. грн у 2021 році. У 2022 році банк АТ «Приват Банк» сплатив 4486 млн.грн, а у 2023 році колосальні 35020 млн. грн. Збільшення обсягу оплати податківв повязане в першу чергу зі зростанням прибутку банку, а також з зростанням державних податків.

Вивчивши іноземний досвід формування доходів державного бюджету визначили, що в умовах постійного пошуку нових шляхів поповнення доходів бюджету зарубіжні країни постійно здійснюють податкові реформи, зокрема у сфері оподаткування організацій. Проводячи аналогію податкової політики в Україні та проведеними реформами в галузі оподаткування у країнах, слід зазначити, що вітчизняні новації у сфері оподаткування загалом відповідають світовим трендам у цій сфері як за рівнем податкових ставок, так і за порядком формування податкової бази.

Описавши сучасні стратегії підвищення податкових надходжень визначили, що інноваційні інструменти податкового адміністрування та засоби контролю над платниками податків дозволяють підвищувати збирання податків та забезпечувати виконання податкових зобов'язань навіть при спаді економічну активність. Цифрова реальність зобов'язує платників податків сумлінно та з високим ступенем відповідальності виконувати обов'язки з обчислення та сплати податків, підвищуючи податкову дисципліну. Розуміння революційних процесів, що відбуваються у оподаткуванні, особливо актуальне для мінімізації податкових ризиків платників податків. Державна податкова служба України створює умови, у яких платнику податків вигідно сумлінно вести діяльність, заробляючи репутацію, що забезпечує можливості налагодження ділових зв'язків із сумлінними контрагентами та чесно взаємодіяти з державою.

Окресливши напрями удосконалення податкової системи України визначили, що проведений аналіз податкової системи, що випливає з цілей її реформування та відповідних заходів податкової політики на середньострокову перспективу, дозволяє зробити такі висновки.

По-перше, за рахунок реструктуризації та підвищення ефективності бюджетних видатків можливо уникнути підвищення податків. Підвищення податків − вкрай небажаний захід, здатний погіршити позиції економіки у міжнародній податковій конкуренції та негативно впливати на інвестиційний клімат та економічне зростання.

По-друге, необхідне підвищення рівня ефективності та справедливості оподаткування за рахунок реалізації низки заходів в галузі бюджетно-податкової політики та адміністрування. Ці заходи дозволять покращити якісні характеристики вітчизняної податкової системи і тим самим вплинуть на загальну економічну активність.

По-третє, через об'єктивні обмеження, викликані вкрай нерівномірним розподілом податкової бази та податкових доходів за територіями у нашій країні суттєво ускладнено. Водночас може бути вжито низку заходів у податковій системі, спрямованих на збільшення джерел податкових надходжень у регіонах, зокрема реформування оподаткування нерухомості, збільшення ставок акцизів на алкоголь, скасування пільг з податку на майно організацій тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755- 17#Text
2. Бюджетний кодекс України: Закон України від 13.09.2023 р. № 2456-VI URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text
3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану: Закон України №2118-IX від 07.03.2022 року. Офіційний вісник України. 2022. №33. С. 26. Ст. 1721.
4. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: Закон України №2120-IX від 17.03.2022 року. Офіційний вісник України. 2022. №33. С. 29. Ст. 1722.
5. Біленко, О., Савченко, С. Трансформація механізму податкової політики в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство, 2022. № 46. h URL: ttps://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-19
6. Вінницька О. А. Податкові надходження в системі доходів Державного бюджету України. Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки". 2023. №3. С. 24-29
7. Вінницька О.А., Корнієнко Т.О., Чвертко Л.А. Місцеві податки як джерело доходів місцевих бюджетів. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки». 2021. № 11. URL: https://www.inter-nauka.com/uploads/public/1636987883209.pdf
8. Волощук М. Г. Становлення та розвиток податкової системи України: монографія. Ужгород: Вид-во Олександри Гаркуші, 2021. 172 с.
9. Голинський Ю. О., Гриник І. Р. Митний контроль в Україні та напрями його вдосконалення. Молодий вчений. 2019. № 10 (74). С. 646–650
10. Дахнова О.Є., Каплата Н.В. Фіскальна ефективність податку на доходи фізичних осіб в Україні. Інфраструктура ринку. 2019. Вип. 30. С. 407–410.

11. Десятнюк О. М., Ткачик Ф. П. Роль податкового потенціалу в розвитку місцевого самоврядування в Україні. Світ фінансів. 2021. № 1 (66). С. 77–88
12. Десятнюк О., Марченко Л. Науково-методичні детермінанти податкової політики в умовах трансформації національної економіки. Світ фінансів. Фіскальна і монетарна політика. 2021. №4 (69). С. 8–19.
13. Доходи зведеного бюджету України (2021–2023). URL: https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/income/2023/
14. Захожай К.В., Жам О.Ю. Роль прямих та непрямих податків у формуванні доходів Державного бюджету України. Проблеми інноваційно--інвестиційного розвитку. Серія: Економіка та менеджмент. 2019. № 18. С. 103– 114.
15. Захожай К.В. Прямі та непрямі податки у формуванні доходів державного бюджету України. Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. 2019. № 8. С. 114–123
16. Західна О., Круглякова В., Бундз Н. Податкові та неподаткові надходження у системі доходів державного бюджету України. Молодий вчений. 2021. № 12 (100). С. 261–266.
17. Екологічний податок в Україні 2019: гаряч зміни як крок до європейської моделі. URL: http://ecolog-ua.com/articles/ekologichnyy-podatok-2019-v-ukrayinigaryachi-zminy-yakkrok-do-yevropeyskoyi-modeli
18. Ковальчук Ю. С. Роль податкової системи у забезпеченні сталого економічного розвитку України. Фінансовий сектор Європейського союзу та сталий розвиток: європейський досвід, стратегічні орієнтири для України : збірник матеріалів міжнар. наук.-практ. конф., 6 червня 2019 р. Київ : Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2019. URL: https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/conference%206062019_zbirnyk.pdf#page=58

19. Кізима А., Лободіна З. Трансформація технологій бюджетування в контексті забезпечення інклюзивного сталого зростання держави. Світ фінансів. 2021. Вип. 1 (66). С. 24-37
20. Луцик А. І., Синютка Н. Г. Податковий інструментарій фіскальної політики в умовах діджиталізації фіскального простору. Світ фінансів. 2019. Вип. 1. С. 87-97
21. Макогон В. Д. Податкові надходження у системі формування дохідної частини бюджету. Економічний вісник університету. 2019. Вип. 41. С. 188–195
22. Мельник В. М., Руденко В. В. Вплив фіскального механізму на інвестиційний розвиток суб'єктів господарювання у країнах ЄС і в Україні. Проблеми економіки. Фінанси та банківська справа. 2022. № 2 (52). С. 145–162.
23. Міністерство фінансів України. Офіційний сайт. URL: https://www.mof.gov.ua/uk
24. Назаркевич І., Шутко А. Роль податків у доходах державного бюджету України. Молодий вчений. 2022. 9 (109). С. 139–143.
25. Нікітішин А. О. Податкова політика в умовах економічних перетворень : монографія. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. 480 с.
26. Степаненко С. В. Роль податку на додану вартість у формуванні доходів бюджету та його ефективність. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. Петра Василенка. 2019. № 206. С. 412-422.
27. Сковорода, А., Аверкина, М. Роль податків у формуванні доходів державного бюджету України. Молодий вчений, 2024 № (126), С.80-85.
28. Савіцька С. І. Аналіз податкових надходжень до державного бюджету України. Podilian Bulletin Agriculture Engineering Economics. 2023. № 34. С. 137–145.

29. Савіцька С. І., Фугело П. М. Аналіз впливу пандемії коронавірусу на надходження до державного бюджету України. Modern Economics, 2020. № 21. С. 187-191
30. Сочка К. А. Порівняльний аналіз податкових доходів бюджетів окремих країн ЄС та державного бюджету України. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». 2023. № 1(61). С. 154–160.
31. Синютка Н. Г. Трансформація оподаткування та податкових процедур в інформаційному суспільстві: теоретичний концепт. Облік і фінанси. 2019. № 3. С. 100-106
32. Статистичний збірник Міністерства фінансів «Бюджет України-2024». URL: https://mof.gov.ua/uk/statistichnij-zbirnik
33. Ставки оподаткування в світі URL: https://www.taxes.in.ua/
34. Сидор І. П., Карпишин Н. І. Місцеве оподаткування у контексті фінансового забезпечення суспільних послуг. Ефективна економіка. 2020. № 9. http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8182
35. Тимошенко М. В. Роль податків в процесі формування та виконання державного бюджету України. Ефективна економіка. 2020. № 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8340
36. Теліщук М. М. Податкова діяльність держави як детермінанта регіональної економічної політики. Причорноморські економічні студії. 2020. Вип. 52-2. С. 86–92
37. Тітенко З., Ворона А. Аналіз податкових надходжень в системі доходів бюджету України. Економіка та суспільство. 2021. № 33. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-33-58
38. Ткачик, Ф., Валігура, В., Дмитрів, В. Фіскально-регулюючий потенціал податку на доходи фізичних осіб. Економіка та суспільство, 2021 №29. URL:https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-29-58
39. Хома І. Б., Папірник С. Є. Аналіз державного боргу України: сучасний стан та напрями оптимізації. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2020. Випуск 33. Ч. 2. С. 108–114

40. Щербина Ю. О., Манькута А. І. Податок на додану вартість та його роль у формуванні доходів державного бюджету України. Modern Economics. URL: http://dspace.mnau.edu.ua/xmlui/handle/123456789/2417
41. Шило В., Романюк М. Непрямі податки у формуванні дохідної частини державного бюджету України в умовах воєнного стану. Grail of Science. 2023. №24. С. 103–106.
42. Фінансова звітність АТ «Приватбанк» URL : https://privatbank.ua/about/finansovaja-otchetnost
43. Юшко С. Роль податкових надходжень у формуванні доходів бюджету. Світ фінансів. 2019. Вип. 3 (60). С. 139–149.
44. Юрій С.І., Федосов В.М. Фінанси: підручник Київ.: Знання, 2013. 611 с.
45. Bacsó Robert Az ukrajnai adóbevételek és költségvetés kapcsolatának statisztikai elemzése a hadiállapot idején Acta Academiae Beregsasiensis. Economics 7. Szám. 2024. DOI: https://doi.org/10.58423/2786-6742/2024-7-130-142
46. Congressional Budget Office URL: https://www.cbo.gov/ (date of access: 24.12.2024).
47. Chugunov I., Pasichnyi M., Koroviy V., Kaneva T., Nikitishin A. Fiscal and Monetary Policy of Economic Development. European Journal of Sustainable Developmentю 2021. № 10(1). P. 42. DOI: https://doi.org/10.14207/ejsd.2021.v10n1p42
48. Kaneva T., Chugunov I., Pasichnyi M., Nikitishin A., Husarevych N. Tax Policy for Economic Recovery and Sustainable Development After COVID-19. Problems of Sustainable Development. 2022. P. 102–109
49. Information on the federal budget of Germany URL: https://ru-geld.de/ country/national-budget/(date of access: 24.12.2024).
50. German Parliament URL: https://www.bundestag.de/ru/parlament/aufgaben-inhalt-58208(date of access: 24.12.2024).
51. Federal Ministry of Finance of Germany URL: https://www. bundesfinanzministerium.de/Web/DE/Home/home. html (date of access: 24.12.2024).

ДОДАТКИ

Додаток А

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про фінансовий стан станом за 31 грудня 2023 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	31 грудня 2023	31 грудня 2022 (як перераховано)
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	152 282	94 191
Кредити та аванси банкам	7	134 237	103 837
Кредити та аванси клієнтам	8	92 019	68 084
Інвестиційні цінні папери в т.ч.:		271 847	239 752
- за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	100 376	95 716
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	171 471	143 920
- за амортизованою собівартістю	9	-	116
Поточні податкові активи	25	4	9 079
Інвестиційна нерухомість	10	2 340	2 155
Основні засоби	11	5 127	5 228
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	11	1 563	1 389
Відстрочені податкові активи	25	1 952	1 100
Інвестиції в дочірні підприємства, спільні підприємства та асоційовані підприємства		30	30
Інші фінансові активи	12	9 493	6 498
Інші нефінансові активи	13	9 094	9 189
Непоточні активи або групи вибуття, класифіковані як утримувані для продажу або як утримувані для виплати власникам		20	64
Загальна сума активів		**680 008**	**540 596**
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти клієнтів	14	555 525	471 970
Інші залучені кошти	15	2 630	128
Поточні податкові зобов'язання	25	25 790	-
Інші фінансові зобов'язання	16	3 038	2 634
Забезпечення у т.ч.:	17	5 438	5 804
- резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії		1 111	1 280
- інше забезпечення		4 327	4 524
Інші нефінансові зобов'язання	18	2 741	2 271
Загальна сума зобов'язань		**595 162**	**482 807**
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	19	206 060	206 060
Емісійний дохід		23	23
Інші резерви	9, 11	(1 741)	(15 168)
Результат від операцій з акціонером		12 174	12 174
Резервні та інші фонди банку	19	12 959	11 449
Накопичений дефіцит		(144 629)	(156 749)
Загальна сума власного капіталу		**84 846**	**57 789**
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань		**680 008**	**540 596**

Затверджено до випуску та підписано 15 березня 2024 року.

Г.Бьош
Голова Правління

В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про прибуток або збиток за рік, що закінчився 31 грудня 2023 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	2023 рік	2022 рік
Процентні доходи в т.ч.:		66 236	43 686
- процентний дохід, обчислений із застосуванням методу ефективного відсотка	20	61 614	38 905
- інші процентні доходи	20	4 624	4 781
Процентні витрати	20	(6 616)	(3 768)
Чистий процентний дохід		**59 622**	**39 918**
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності), визначені згідно з МСФЗ 9	21	(4 588)	(15 396)
Чисті процентні доходи після вирахування резерву на зменшення корисності		**55 034**	**24 522**
Комісійні доходи	22	41 589	32 945
Комісійні витрати	22	(17 150)	(12 505)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		10 174	14 655
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки іноземної валюти		(1 076)	(7 760)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	1 266	119
Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток	9	4 648	2 608
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості		185	267
Витрати на виплати працівникам		(10 552)	(10 096)
Амортизаційні витрати	11	(2 175)	(1 970)
Інші адміністративні та операційні витрати в т.ч.:	23	(10 946)	(10 473)
- розформування (витрати на створення) резерву під юридичні ризики	17, 23	194	(885)
- адміністративні та операційні витрати	23	(11 140)	(9 588)
Інші доходи	24	2 173	2 815
Інші прибутки (збитки) - збиток від модифікації фінансових активів		(407)	(458)
Доходи (витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		(1)	(1)
Прибуток (збиток), що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю		4	4
Прибуток до оподаткування		**72 766**	**34 672**
(Витрати на сплату податку) доходи від повернення податку	25	(35 001)	(4 474)
Прибуток за рік		**37 765**	**30 198**

Затверджено до випуску та підписано 15 березня 2024 року.

Г.Бьош
Голова Правління

В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

ДОДАТОК Б

25 Податок на прибуток

У мільйонах українських гривень	**2023 рік**	**2022 рік**
Поточний податок	35 687	5 941
Відстрочений податок	(667)	(1 455)
Витрати на сплату податку (доходи від повернення податку)	**35 020**	**4 486**

Відповідно до внесенних змін до Податкового кодексу України, виданих у грудні 2023 року, ставка податку на прибуток Групи була встановлена у розмірі 50% за рік, що закінчився 2023 року, та 25% для наступних років. У 2022 році більшість доходів Групи оподатковувалися податком на прибуток за ставкою 18%.

21 Податок на прибуток

У мільйонах українських гривень	**2021 рік**	**2020 рік**
Поточний податок	58	25
Витрати на сплату податку (доходи від повернення податку)	**58**	**25**

У 2021 році більшість доходів Групи оподатковувалися податком на прибуток за ставкою 18% (у 2020 році: 18%).